

Projektna naloga

MONITORING POPULACIJ IZBRANIH VRST PTIC

Četrto vmesno poročilo

Rezultati popisov v sezoni 2005

Ljubljana, september 2005

Naročnik:

Ministrstvo za okolje prostor in energijo
Agencija Republike Slovenije za okolje
Vojkova 1b
1001 Ljubljana, p.p. 2608

Izvajalec:

DOPPS – BirdLife Slovenia
Tržaška 2
1001 Ljubljana, p.p. 2990

Odgovorna oseba izvajalca:

Tomaž Mihelič

Odgovorna oseba naročnika:

Andrej Bibič

Poročilo izdelali:

Borut Rubinič, Tomaž Mihelič, Luka Božič

Seznam prejemnikov:

MOPE ARSO	5 x
DOPPS	1 x

Obseg:

85 strani
Prilogi II

Datum izdelave:

30.9.2005

Kazalo vsebine

Uvod	4
Vodomec <i>Alcedo atthis</i>	6
Mali klinkač <i>Aquila pomarina</i>	8
Velika uharica <i>Bubo bubo</i>	10
Podhujka <i>Caprimulgus europaeus</i>	12
Beločeli deževnik <i>Charadrius alexandrinus</i>	14
Bela štorclja <i>Ciconia ciconia</i>	16
Zlatovranka <i>Coracias garrulus</i>	18
Kosec <i>Crex crex</i>	20
Srednji detel <i>Dendrocopos medius</i>	24
Vrtni strnad <i>Emberiza hortulana</i>	26
Sokol selec <i>Falco peregrinus</i>	28
Beloglavi jastreb <i>Gyps fulvus</i>	30
Črnočeli srakoper <i>Lanius minor</i>	33
Hribski škrjanec <i>Lullula arborea</i>	35
Mala tukalica <i>Porzana parva</i>	37
Grahasta tukalica <i>Porzana porzana</i>	39
Navadna čigra <i>Sterna hirundo</i>	41
Kozača <i>Strix uralensis</i>	44
Pisana penica <i>Sylvia nisoria</i>	46
Viri	48

PRILOGA

PRILOGA

Uvod

V gnezditveni sezoni 2005 je bil izveden monitoring populacij izbranih vrst v okviru istoimenega projekta. Pri projektu je sodelovalo približno 100 popisovalcev, ki so v 420 popisnih dneh popisovali populacije 19 izbranih vrst ptic. Populacije ptic smo popisovali v skladu s popisnimi navodili in popisnim protokolom (glej I delno poročilo) večinoma na SPA območjih, deloma pa tudi izven le-teh, kjer je popis to zahteval. Večina popisov je bila izvedena v skladu z navodili, zbranimi v popisnih protokolih, na predvidenih območjih. Nekatere vrste smo člani DOPPS popisovali že v preteklosti, nekatere pa smo letos prvič načrtno popisovali. Za vsako vrsto so podani rezultati, ki so v diskusiji interpretirani. V PRILOGI I so zbrani skupni rezultati popisov, kot je zahtevano v navodilih Projektne naloge. PRILOGA II vsebuje digitalizirane načrte popisnih ploskev, poti in točk za posamezne vrste, ki so bile v tiskani obliki oddane v I delnem poročilu ter dodatne popisne poti ali popisna območja za vrste, ki do letos še niso bile popisovane. V tiskani obliki je podan le šifrant, medtem ko so ostali dokumenti PRILOGE II podani zgolj v elektronski obliki. Posebej je pri vsaki vrsti obravnavana tudi skladnost s popisnim protokolom, kakršna je bil določena s I delnim poročilom:

Skladnost s popisnim protokolom

Eden izmed bistvenih namenov obravnevanega projekta je vzpostavitev enotne metodologije, stalnih popisnih poti, točk ali območij in poenotenost ostalih parametrov popisov posameznih vrst. Poenotenost vseh aspektov rednih cenзов nam omogoča primerljivost rezultatov iz različnih sezon in posledično spremljanje in oceno stanja. Le ob zagotovitvi omenjenega bo dosežen glavni namen pričujočega monitoringa – spremljanje stanja populacij ptic na določenih območjih in pravilno vrednotenje razlik v velikosti populacij, do katerih bo prišlo med leti.

Za vsako vrsto je navedena skladnost s popisnim protokolom (glej I. delno poročilo) glede na različne aspekte popisa (metodologija, sezona popisa, št. popisnih dni,...).

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Ugotovljeno je, ali je bil popis opravljen po metodi, kot je določena v popisnem protokolu. Popolna skladnost je dosežena, če je bil popis opravljen znotraj predvidenega datuma, v eni ali več ponovitvah, s predvidenim intervalom med ponovitvama, na predvidenem območju, znotraj predvidenega habitata vrste in na način kakršen je opisan v opisu metode popisa posamezne vrste. V primeru neskladnosti s predvideno metodologijo so podani razlogi za odstopanje od le-te in kakšen vpliv ima neskladje na dobljene rezultate.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Ugotovljeno je, ali je bil popis izveden v predvideni sezoni, kot ga določa popisni protokol.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Ugotovljeno je, ali so bili upoštevani vsi ključni parametri monitoringa (čas, vreme, habitat in oprema).

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

Ugotovljeno je, ali je bilo pregledano pričakovano število popisnih ploskev, kjer je bil opravljen popis v sezoni 2005.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

Podano je razmerje med pričakovanimi in dejanskimi popisnimi dnevi v gnezditveni sezoni 2005.

POPISNO OBMOČJE 2005:

Navedena so območja dejansko popisana v sezoni 2005.

V primeru neskladnosti s popisnim protokolom, je obrazloženo zakaj je do te neskladnosti prišlo.

Rezultati

Podan je končni rezultat cenusa. Natančnejši rezultati, skupaj z datumom posameznega popisa, številom popisanih ptic in popisnim območjem, so za vsako izmed popisovanih vrst v sezoni 2005 podani v Prilogi I.

Diskusija

Podana je interpretacija rezultatov. V primeru, da so se za določeno vrsto v preteklosti že izvajali popisi, so rezultati letošnjega leta (gnezditvena sezona 2005) primerjani z rezultati prejšnjih let. Če so bili cenusi iz prejšnjih let izvajani po isti ali podobni metodologiji kot je tista opisana v popisnih protokolih (I. delno poročilo), so rezultati temu ustrezno ovrednoteni. V nasrotnem primeru, ali v primeru, da je bila vrsta v pričujoči sezoni prvič načrtno popisovana, so primerjave bolj opisne in zato bolj splošnega značaja.

Vodomec *Alcedo atthis*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Vrsta pri nas do letošnje sezone ni bila sistematično popisovana. Letošnja sezona predstavlja poskusno sezono za testiranje najprimernejše metode za popis te vrste. Vrsto smo popisovali na tri načine:

- s pomočjo transektnega obhoda določenih rečnih odsekov
- območni popis (area count) manjših vodnih teles, predvsem v sklopu aktivne struge reke – mrtvice, aktivni rečni rokavi ipd.
- transektni popis rečne struge s pomočjo čolna

Glede na različne značaje popisovanih rek (Drava, Mura, Dravinja) so primerne vse tri popisne metode, še najmanj pa popis s pomočjo transektnega obhoda. V bodoče bomo vodomca popisovali na standardnih rečnih odsekih in vodnih telesih aktivne rečne struge, kjer bo glede na geomorfološko najprimernejšo metodo primerjana populacija vodomca med leti. Popisna metoda bo standardizirana glede na rečni odsek, med leti bo na posamičnih odsekih uporabljana le ena metodologija.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Glavnina popisa je bila izvedena v predvideni sezoni.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2004:

2 / 7

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2004:

5 / 7

POPISNO OBMOČJE 2005:

V sezoni 2005 je bilo popisano celotno predvideno popisno območje.

Rezultati

Vodomec je bil v gnezditveni sezoni 2005 popisovan na sedmih popisnih odsekih znotraj Območij posebnega varstva (SPA) Drava (2 popisna odseka), Mura (3 popisni odseki) in Dravinja (2 popisna odseka). Skupno število v popisih registriranih vodomcev je bilo nepričakovano nizko – na skupno 27,5 km rečnih odsekov na Muri, so bili registrirani 4 pari,

na 22,3 km rečnih odsekov na Dravi 3 pari in na 33,6 km rečnih odsekov na Dravinji 3 pari vodomcev.

Diskusija

Letošnja gnezditvena sezona je bila za vodomca precej neugodna zaradi obilnega deževja v maju in juniju, torej v obdobju, ko je sezona gnezditve vodomca na višku. Vode so bile v omenjenem času močno narasle in reke so mestoma preplavljale korito, s tem pa tudi gnezdišča vodomcev v erodiranih rečnih bregovih.

Prav vremenskim dejavnikom gre vsaj delno pripisati majhno število registriranih vodomcev konec maja ter nekoliko večjo prisotnost konec junija, ko so se razmere v naravi že nekoliko umirile. Ob običajnih vremenskih razmerah, bi bilo sicer pričakovati obratno situacijo.

Vodomce smo v Sloveniji prvič popisovali sistematično. Glede na geografijo terena, so primerne vse tri omenjene metode štetja. Kljub temu je za večino rečnih odsekov pri nas najverjetneje najprimernejši transektni popis iz čolna, saj omogoča najlažji pristop do rečne struge, poleg tega pa je popisovalec na ta način najmanj opazen in moteč.

Kljub temu, da je večina popisov potekala ob pogojih, vremensko neugodnih z vidika gnezdenja vrste (narasla in deroča voda, ki je večinoma zalila gnezditvene rove v erodiranih brežinah; motna voda, neprimerna za lov majhnih ribic-glavnega vodomčevega plena), smo na vseh popisnih odsekih vseeno potrdili gnezditveno prisotnost vrste. V letošnji sezoni tako ni mogoče reči nič o velikosti gnezditvenih populacij vodomca na omenjenih popisnih odsekih, zagotovo pa je mogoče potrditi pomembnost le-teh za obstoj in varstvo vrste pri nas – kajti celo v najbolj neugodnih gnezditvenih pogojih so bili na njih prisotni gnezditveno aktivni vodomci.

V osnovi lahko letošnjo popisno sezono vodomca označimo za uspešno v smislu potrditve popisne metodologije. Prav tako je očitna tudi pomembnost popisovanih odsekov SPA območij za vodomca. V prihodnosti bomo s kombinacijo opisanih popisnih metod spremljali populacijo vodomca na izbranih odsekih rek. Nujen je že popis v naslednji gnezditveni sezoni – 2006, ki bo v primeru normalnih vremenskih razmer podal realnejšo sliko številčnosti vodomca na izbranih popisnih odsekih in omogočil učinkovitejšo primerjavo v naslednjih letih popisov.

Mali klinkač *Aquila pomarina*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Je. Malega klinkača smo popisovali v skladu z navodili popisnih protokolov na predvidenih popisnih točkah, v predvidenem času.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvidenem sezonskem okvirju.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popis je bil izveden v skladu s ključnimi parametri monitoringa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

1 / 1

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

2 / 2

POPISNO OBMOČJE 2005:

Malega klinkača smo še naprej popisovali na edinem znanem gnezdišču v Sloveniji – SPA območju Krakovski gozd in Šentjernejsko polje.

Rezultati

V 2 popisnih dneh je bil enkrat opazovan 1 osebek malega klinkača. Opazovan je bil 13.5.2005 na eni izmed nižinskih točk v okolici Malenc (JZ rob Krakovskega gozda) na Šentjernejskem polju.

Diskusija

Mali klinkač je v Sloveniji zelo redka gnezdilka. Edino potrjeno gnezdišče vrste je Krakovski gozd. Vrsta je gozdna, naseljuje iglaste, listopadne in mešane gozdove v nižinah in gričevjih, preferira pa gozdno krajino, ki se izmenjuje z mokrimi travniki, pašniki, rečnimi dolinami, močvirji in barji, navadno pod 400m nm.v. Izogiba se negozdnim površinam, visokim gorovjem in obsežnim neprekinjenim gozdovom.

Gnezdo malega klinkača v Krakovskem gozdu je bilo najdeno in večkrat dokumentirano, vendar načrtni monitoringi vrste do gnezditvene sezone 2004 niso bili izvajani. Da motnje ne

bi bile prevelike, je metoda spremljanja gnezdeče populacije malega klinkača omejena na opazovanje krožečih ujed nad znanim ali potencialnimi mesti gnezditve, ki indicirajo na gnezditveno aktivnost vrste. Na podlagi vsakoletnega monitoringa bo tudi na ta način jasen status gnezditvene populacije (stabilen, upadajoč, naraščajoč status).

V sezoni 2005 je bil, zelo podobno kot v prejšnji gnezditveni sezoni, opazovan en osebek malega klinkača. Ponovno je bil opazovan v gnezditvenem času v neposredni bližini mesta, kjer je bil opazovan v prejšnji sezoni in v prejšnjih letih naključnih opazovanj. Ptica je krožila v bližini Malenc, na JZ delu Krakovskega gozda, kjer je bilo v preteklosti potrjeno gnezdenje (pragozdni ostanek). Sklepamo, da je v Krakovsem gozdu v letošnji sezoni gnezdil vsaj en par malih klinkačev, kar kaže na nespemenjeno situacijo glede na lansko popisno sezono.

Velika uharica *Bubo bubo*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je bil izveden v skladu z metodo popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvidenem sezonskem okvirju.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popis je bil izveden v skladu s ključnimi parametri monitoringa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

5 / 5

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

20 / 16

POPISNO OBMOČJE 2005:

V letu 2004 je bil v celoti popisan Kraški rob znotraj SPA Kras, del preostalega SPA območja ter del območja SPA – J rob Trnovskega gozda in Nanos. V letu 2005 se je v celoti popisalo manjkajoče predele (višje lege znotraj SPA J rob Trnovskega gozda in Nanos, ter osrednje območje matičnega Krasa)

Rezultati

V letu 2005 smo na petih popisnih ploskvah registrirali 6-8 gnezdečih parov velike uharice. V SPA Južni rob Trnovskega gozda in Nanos smo popisovali na zgornjem robu območja, ki pred tem letom še ni bil popisan. Velike uharice nismo registrirali na popisni ploskvi Nanos. Na SPA Kras smo popisovali v severozahodnem delu območja, ki v preteklih letih ni bil sistematično popisan.

Diskusija

Glavnina slovenske populacije velike uharice je zajeta ravno znotraj SPA območij Kras ter Južni rob Trnovskega gozda in Nanos. Velika uharica je glede na izkušnje iz preteklih popisov zelo lahko odkrivna vrsta v zgodnje gnezditvenem obdobju, prisotnost teritorialnega samca pa dokaj zanesljiv znak gnezditve. Popis je bil zaradi tega usmerjen predvsem v iskanje teritorialnih samcev. Zaradi obsežnosti terena pa smo popisovali tudi s sistematičnim

preiskovanjem skalovja in iskanjem znakov prisotnosti velike uharice (izbljuvki in peresa). Gnezdišča, kjer smo našli samo znake, nismo pa potrdili teritorialnega samca, para ali celo mladičev smo šteli kot možna gnezdišča. To je razlog, da so rezultati podani v intervalu. V višji izmed obeh števil so poleg potrjenih gnezdišč šteta tudi možna.

Ker velika uharica rada naseljuje območja s primernimi gnezdišči (skalnimi stenami) obdanimi z odprtimi površinami, je presenetljivo, da ni bila odkrita na ploskvi Nanos. Možno je, da je bila vrsta spregledana, saj je popise na grebenu motil veter in hrup iz magistralne ceste Razdrto –Nova Gorica.

Pri spomladanskih popisih teritorialnih samcev se je ponovno potrdila metoda sočasnega poslušanja spontanega oglašanja samcev na več lokacijah hkrati. Idealno je, če območje pregledujemo z več popisovalci, ki so razporejeni po glede na slišnost samcev (1-2km). Na ta način se izključi možnost podvajanja štetja istih samcev, metoda pa je učinkovita tudi v primeru, da samec ko samec označuje teritorij na njegovem robu, kar je lahko daleč od gnezdišča.

Med dejavniki ogrožanja velike uharice se je letos jasno pokazal vpliv srednje napetostnih električnih vodov. V prihodnosti bi bilo smiselno ta vpliv sistematično proučiti.

Podhujka *Caprimulgus europaeus*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je bil izveden v skladu z metodo popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvidenem sezonskem okvirju.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popis je bil izveden v skladu s ključnimi parametri monitoringa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

1 / 1

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

10 / 18

POPISNO OBMOČJE 2005:

V sezoni 2005 smo šteli podhujke na SPA območju Snežnik-Pivka. Popisali smo jih na 9 transektih s po približno 10 popisnimi točkami (skupaj 95 popisnih točk). S popisnimi točkami je bilo enakomerno pokrito vse SPA območje.

Rezultati

Na 9 transektih s po približno 10 točkami (skupno 95 popisnih točk) smo našli skupno 38 odzvanih samcev podhujke.

Diskusija

Podhujka je bila prvič načrtno popisovana v okviru monitoringa izbranih vrst ptic na IBA območjih leta 2002. Popisan je bil severni del IBA območja Kras. V tej popisni sezoni metodologija za popis podhujke še ni bila razvita. Podhujke se je tako popisovalo na med seboj bolj ali manj poljubno oddaljenih točkah cestnega transeкта. Popisovalo se je vse podhujke, ne glede na oddaljenost od popisovalca, play back metoda (identična metodi za popis gozdnih sov) pa ni bila doslednje uporabljana. Podatki s popisa leta 2002 torej niso povsem primerljivi s temi, pridobljenimi v gnezditvenih sezonah 2004 in 2005. V splošnem lahko rečemo le, da je bila podhujka na določenih delih severnega dela Krasa, ki so zanjo najprimernejši, zabeležena kot pogosta že v popisih leta 2002, manjkajo pa absolutne gostote

gnezdečih parov, kot tudi med sezonami poenotena relativna števila, ki bi omogočila primerjavo med leti. V nadaljevanju se bomo osredotočili na popise izvajane od leta 2004, ko je bila metodologija za popis podhujk standardizirana in je med leti in sezonami tako absolutno kot tudi relativno lahko primerljiva.

Število odzvanih samcev podhujk kaže na povprečno relativno veliko gnezditveno gostoto vrste na SPA območju Snežnik-Pivka. Za približen vpogled v absolutno gostoto gnezdečih podhujk in primerljivost z znanimi gostotami z ostalih delov Evrope, kot tudi primerjavo s popisi s Krasa v sezoni 2004, so bile izračunane tudi ekološke gostote gnezdečih podhujk. Dobljene gostote odzvanih samcev podhujk so med 0,8 in 3,2 odzvanimi samci/ km². Povprečna gostota na celotnem območju je približno 1,5 odzvanega samca podhujke/ km². Dobljene gostote so primerljive s predvidenimi gostotami na SPA Kras. Povprečna gostota odzvanih podhujk na SPA Snežnik-Pivka je manjša od povprečne gostote na SPA Kras kar kaže na generalno manjšo optimalnost habitata za podhujko na prvem območju v primerjavi z SPA Kras. Kljub temu so ekološke gostote gnezdečih podhujk primerljive z ekološkimi gostotami v delih Evrope, kjer vrsta velja za pogosto in številčno. Kot tako, torej pogosto in številčno jo lahko opredelimo tudi na določenih delih SPA Snežnik. Najbolj optimalni deli za podhujko so bili opredeljeni v Conaciji notranjih habitatov kvalifikacijskih vrst za SPA Snežnik-Pivka (Poročilo za MOPE, februar 2004), letošnji popisi ekoloških gostot gnezdečih podhujk pa te opredelitve v celoti potrjujejo.

Prav tako kot na SPA Kras, so tudi na SPA Snežnik-Pivka očitne razlike med posameznimi transekti oziroma popisnimi točkami. Podhujke so najštevilčnejše na odprtih termofilnih območjih (večinoma z mozaične kulturno krajino), kjer je heterogenost habitata največja, najbolj pa je izražena negozdnatost in termofilnost terena (npr. T4 in T5 med Bačem in Juriščem ter T10 na obrobju Gur). Na bolj gozdnatih območjih so gostote podhujk bistveno manjše ali pa jih sploh ni (podhujke povsem manjkajo na transektu T11, ki je skoraj v celoti gozdat in poteka na JZ robu Snežniških gozdov nad Zabičami; ni jih tudi v bolj gozdnatih delih drugih transektov). Zanimiva je tudi odsotnost podhujk v nižinskih delih območja – Pivškem podolju (npr. transekt T6 in T7), kjer je glavni faktor za odsotnost najverjetneje mezofilnost tamkajšnjih travnišč ter intenzivnejše poljedelstvo in paša. Podhujka se namreč večinoma prehranjuje z nočnimi metulji iz družine sovk (Noctuidae), ki živijo predvsem v visoki oziroma nepopaseni travi na termofilnih tleh.

Beločeli deževnik *Charadrius alexandrinus*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je bil izveden v skladu z metodo popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvidenem sezonskem okvirju.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popis je bil izveden v skladu s ključnimi parametri monitoringa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

2 / 2

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

1 / 4

POPISNO OBMOČJE 2005:

Popisani sta bili SPA območji Škocjanski zatok in Sečoveljske soline. Popise so opravili upravljalci obeh območij in posredovali podatke. Poleg tega sta bila opravljena še dodatna popisa na Sečoveljskih solinah, 13.5. in 18.7.2005.

Rezultati

Na 3 popisnih enotah je bilo zabeleženih 31 parov beločelih deževnikov.

Diskusija

Beločeli deževnik v Sloveniji gnezdi le na obali. Območji redne gnezditve sta dve: Škocjanski zatok in Sečoveljske soline. Obe območji imata status zaščitenih območij, z njima pa upravljata upravnik (DOPPS in Soline d.o.o.).

V Škocjanskem zatoku je beločeli deževnik redno gnezdil do leta 1993, ko je omenjeno območje doživelo največje posege v prostor. Med leti 1983 in 1993 je v Škocjanskem zatoku gnezdilo povprečno med 3 in 5 parov (max 9 do 11 leta 1992). Po drastičnem zmanjšanju primernih gnezditvenih površin med leti 1993 in 1999, je število beločelih deževnikov v zatoku močno upadlo. V zadnjih letih (2002/03) v Škocjanskem zatoku gnezdita 1 do 2 para beločelih deževnikov. Tudi v letošnji sezoni sta, po podatkih upravitelja, v Škocjanskem

zatoku gnezdila 2 para. Podobno kot v lanski sezoni (2004), so obmorske ptice na slovenski obali tudi letos prizadeli nestalni vremenski pogoji.

Renaturacijski posegi v Škocjanski zatok bodo najverjetneje na populacijo beločlega deževnika pozitivno vplivali že v naslednji sezoni, najkasneje pa v gnezditveni sezoni 2007. Takrat bo namreč že močno povečan delež obmorskih polojev s halofitnimi trajnicami ter plitvih gramoznih otočkov, ki predstavljajo glavni gnezditveni habitat vrste. Kot posledico omenjenih ukrepov je v bodoče torej pričakovati povečanje gnezdeče populacije beločelih deževnikov v Škocjanskem zatoku.

V Sečoveljskih solinah ostaja populacija beločlega deževnika stabilna. Kljub temu, da morajo deževniki večinoma graditi nadomestna legla, ker jim neugodne vremenske razmere uničijo prva gnezda, je povprečno letno število gnezdečih parov že nekaj zadnjih let konstantno. Tudi letos je torej število (29 gnezdečih parov) primerljivo s podatki prejšnjih let, ko je na solinah gnezdilo med 20 in 40 parov beločelih deževnikov. Zanimivo je, da je letos več beločelih deževnikov gnezdilo na delujočem delu Sečoveljskih solin-Leri (popisna enota A). Tukaj je letos gnezdilo 19 od 29 parov, razlogi za to pa so najverjetneje v bolj konstantnih pogojih, saj zapornični sistemi na Leri omogočajo bolj nadzorovano količino vode v bazenih in le-ta tudi ob večjih neurjih navadno ne poplavi nekoliko dvignjenih obrobni nasipov ali brežin, kjer navadno gnezdijo deževniki.

Bela štorclja *Ciconia ciconia*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popisi so bili izvedeni v skladu s predvideno metodologijo.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popisi so bili izvedeni v predvidenem datumskem okvirju.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

20 / 20

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

9 / 9

POPISNO OBMOČJE 2005:

Bela štorclja je bila v letu 2005 popisana na vseh SPA in IBA območjih pojavljanja: Cerknjsko jezero, Doli Slovenskih goric, Dravinjska dolina, Goričko, J rob Trnovskega gozda in Nanos, Kozjansko in Jovsi, Krakovski gozd in Šentjernejsko polje, Ljubljansko barje, Reka Drava, Reka Mura.

Rezultati

Belo štorcljo smo popisovali po celotni Sloveniji in sicer v vseh 10 IBA in SPA območjih, kjer je bila pričakovana. Metodologija popisa je vključevala vsa gnezda belih štorcelj ležeča znotraj popisnih območij ali ležeča do 1,5 km izven popisnih območij. Slednja oddaljenost predstavlja velikost domačega okoliša bele štorclje v času gnezditve, vključuje torej radij, ki ga vrsta vsakodnevno uporablja predvsem za prehranjevanje in delno počitek v času gnezdenja ter je plod znanstvenih ugotovitev pri nas in na primerljivih delih avstrijske Štajerske (Denac 2001, Sackl 1985, Ozgo & Bogucki 1999). V letošnji sezoni je bilo na in v oddaljenosti 1, 5 km od IBA območij prešteti skupno 44 gnezd v kategoriji HPa, med njimi 28 gnezd spada v kategorijo HPa (m), poleg teh pa je bilo prešteti še 10 gnezd v kategoriji HB in 6 gnezd iz kategorije HO. Skupno število gnezd iz vseh omenjenih kategorij (za razlago glej I. delno poročilo str.24 ali Prilogo I. v II. delnem poročilu) v sezoni 2005 je bilo 60. Za SPA območja so števila sledeča: 39 gnezd v kat. HPa in 23 HPa (m), 8 v kat. HB in 6 v kat. HO.

Diskusija

V letu 1999 je bil po 20 letih ponovno izveden vseslovenski cenzus bele štorke (Denac 2001). Prvič so bili poleg popisa gnezd zbrani fenološki podatki, podatki o podlagi in starosti gnezd in vzrokih smrti štorke. Prvič je bila postavljena tudi natančna metodologija zbiranja podatkov o gnezditvenih kategorijah belih štorke, usklajena z mednarodnimi priporočili za popis belih štorke v Osrednji Evropi (Schulz 1999), ki je natančno opisana v popisnih protokolih Prvega vmesnega poročila.

Število parov, ki so v letu 1999 zasedli gnezda (HPa) je bilo, kljub slabim vremenskim razmeram in najslabšemu uspehu v šestletju 1999 do 2004, za 19 % višje kot v letu 1979. To kaže na splošen trend povečanja števila gnezdečih parov bele štorke v Sloveniji v primerjavi s prejšnjimi leti. Tudi naslednja leta, v katerih so bili izvedeni celoviti popisi gnezditvene populacije bele štorke v Sloveniji so potrdili trend povišanja gnezdeče populacije bele štorke pri nas. To je sicer trend, ki so ga ugotovili v večini evropskih držav v zadnjih 20 letih. Posebej izrazito se je povečalo število gnezdečih parov na Dolenjskem podolju in Beli krajini. Najverjetneje se število gnezdečih parov pri nas v večji meri povečuje zaradi splošnega povečanja svetovne populacije vrste in na račun priseljenih štorke, kot pa zaradi lastne reprodukcijske moči populacije. Štorke so v Sloveniji tudi razširile svoj areal, v glavnem v smeri SZ in JZ.

Leto 2004 je bilo med slabšimi v zadnjih šestih letih (najslabši v 1999 in 2001). V glavnem ga lahko pripišemo deževnemu in hladnemu mesecu maju. Takrat so mladiči najbolj občutljivi na nizke temperature in pomanjkanje hrane.

Tudi letošnje leto za belo štorke ni ravno reprezentativno, saj je imela populacija letos najslabši gnezditveni uspeh v zadnjih 7 letih. Podobno je bilo tudi v drugih državah. Poleg slabega gnezditvenega uspeha je bilo tudi število gnezdečih parov nenavadno nizko. Razloga sta v glavnem dva:

- štorke so se vrstile na gnezdišča zelo kasno, v povprečju s 30 dnevno zamudo od običajnega datuma, do tega pa je najbrž prišlo zaradi zelo neugodnih razmer na selitvi. Za štorke je splošno znana zveza med datumom prihoda in številom poletelih mladičev – kasneje, kot se vrnejo, manj imajo mladičev.

- in drugič, pari ki so gnezдили, so bili izpostavljeni neugodnim vremenskim razmeram. Letošnje poletje je bilo izrazito deževno in hladno, oboje pa negativno vpliva na rast in preživeljivost mladičev tako neposredno kot posredno, saj je v deževnem in hladnem vremenu tudi oskrba mladičev s hrano slabša in jih zato več pogine.

Da so na gnezditve bele štorke ključno vplivale vremenske razmere, je razvidno tudi iz gnezditvenega uspeha (povprečno število poletelih mladičev na par), ki je navadno najvišji pri parih v Krški ravni (SPA in IBA Krakovski gozd in Šentjernejsko polje), letos pa je bil poleg običajno najnižjega na Dravskem polju in Murski ravni med najnižjimi prav tu. To dejstvo je zelo verjetno povezljivo s slabimi vremenskimi razmerami v tem delu države spomladi in zgodaj poleti (več močnih neurij s točo). Najboljši gnezditveni uspeh so imele bele štorke v letošnji gnezditveni sezoni na Goriškem in v Slovenskih goricah, kjer so bile poleg relativno optimalnega gnezditvenega habitata (ekstenzivna kulturna krajina) tudi vremenske razmere letos bistveno ugodnejše kot v JV delu države.

Zlatovranka *Coracias garrulus*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je bil izveden v skladu s predvideno metodo popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvidenem sezonskem okvirju.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popis je bil izveden v skladu s ključnimi parametri monitoringa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005

1 / 1

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005

4/ 8

POPISNO OBMOČJE 2005:

Zlatovranko smo v sezoni 2005 popisovali na vseh potencialnih gnezdiščih v Sloveniji.

Rezultati

Zlatovranka je bila ugotovljena le na SPA območju Doli Slovenskih goric, kjer je bil registriran en gnezdeči par.

Diskusija

Zlatovranka je ena najredkejših slovenskih gnezdil. Njena populacija je kritično ogrožena in v zadnjih nekaj letih šteje 1 do 2 para. Nekoč relativno pogosta vrsta, je v Sloveniji na pragu izumrtja. Izjema je bilo le leto 2003, ko je v Sloveniji gnezdlilo skupno 5 do 6 parov zlatovrank.

V letošnji sezoni je bil skrbno pregledan večji del nekdanjega poselitvenega območja zlatovranke v Sloveniji: Slovenske Gorice, Goričko, Šentjernejsko polje, Jovsi, Vučeški travniki pri Celju, SPA Doli Slovenskih goric.

Na vsem omenjenem območju je bil registriran le en par zlatovranke - v dolini Velke pod Žitencami (SPA Doli Slovenskih goric) je gnezdlil en par v gnezdilnici za južno postovko na

transformatorju. Sredi junija je bilo opazovano krmljenje mladičev v gnezdu, ob kontrolah v juliju pa jih ni bilo nikjer več. V tem času se je tukaj zadrževala samo ena odrasla zlatovranka.

Kljub temu, da so bile v prvi polovici gnezditvene sezone znotraj SPA območja večkrat sistematično pregledane vse doline in ostale lokacije, kjer se je zlatovranka pojavljala v preteklosti, prav tako pa tudi vse v aprilu nameščene gnezdilnice, razen para v dolini Velke ni bila opažena nobena zlatovranka.

Letošnje stanje populacije zlatovranke je še slabše kot tisto v prejšnji sezoni. V lanske sezoni sta bila namreč speljana vsaj dva mladiča zlatovranke, medtem ko letos speljani mladiči niso bili opaženi. Sklepamo lahko, da je sredi gnezditve pri edinem znanem slovenskem paru zlatovrank prišlo do uplenitve ali kako drugače propadlega gnezda, zlatovranki pa nista naredili nadomestnega legla.

Še bolj kot v prejšnjih letih je očitno dejstvo, da je zlatovranka v Sloveniji kritično ogrožena vrsta. Populacija je premajhna, da bi se vitalno obnovljala, skoraj popolnoma pa je tudi prekinjena izmenjava genetskega materiala. Glede na relativno pozitivno stanje populacije vrste na avstrijskem Štajerskem, ki geografsko spada v isto regijo kot recentni gnezditveni areal zlatovranke pri nas, smo lahko vsaj do neke mere optimistični. To seveda pomeni zgolj, da ob veliko vložene energije v ohranitev obstoječega in potencialnega habitata zlatovranke pri nas in ugodnim naravovarstvenim režimom le-tega lahko upamo na ohranitev obstoječe minimalne populacije in celo okrepitev slednje na račun povečujočega števila parov v Avstriji. To so seveda izjemno optimistična pričakovanja, ki pa se lahko izpolnejo le ob največjem trudu za ohranitev vrste in vzdrževanje njenega ranljivega habitata.

Kosec *Crex crex*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA

Kosca smo v letu 2005 popisali na 7 Mednarodno pomembnih območjih (IBA) v Sloveniji, ki imajo delno ali v celoti tudi status Posebnega območja varstva (SPA). Na vseh popisanih območjih je kosec kvalifikacijska vrsta ptice. Popis smo izvedli v skladu s standardizirano in mednarodno priporočeno metodo, ki smo jo v preteklih letih na podlagi naraščajočih izkušenj postopno izboljševali. V primerjavi s prejšnjimi leti kvaliteta popisov kosca s pridobljenimi izkušnjami popisovalcev in boljšim poznavanjem terena narašča, čeprav samih sprememb v metodi v primerjavi z letom 2004 tokrat ni bilo. Količina vloženega truda se je med posameznimi območji nekoliko razlikovala, kar je v največji meri posledica angažiranosti popisovalcev in dostopnosti območja. Na Cerkniškem jezeru, Planinskem polju, Breginjskem Stolu-Planji in Jovsih je bil popis izveden le v eni ponovitvi, na Ljubljanskem barju, Porečju Nanošči in Snežniku-Pivki pa v dveh oziroma več ponovitvah.

SKLADNOST S SEZONO POPISA

Popis smo skoraj v celoti opravili v predvidenem obdobju med 15.5. in 30.6. Štetja na nekaterih pivških presihajočih jezerih smo zaradi dolgotrajne poplavljenosti in poznega razvoja vegetacija izvajali še v prvi polovici julija, kar je v tem primeru povsem utemeljeno.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa.

ŠT. PRIČAKOVANIH / ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005

61 / 60

ŠT. PRIČAKOVANIH / ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005

104 / 98

POPISNO OBMOČJE 2005

V letu 2005 smo kosca popisali na naslednjih IBA območjih: Ljubljanskem barju, Cerkniškem jezeru, Breginjskem Stolu-Planji, Porečju Nanošči, Planinskem polju, Snežniku-Pivki in Kozjanskem-Jovsih.

.

Rezultati

Na 7 pregledanih Mednarodno pomembnih območjih za ptice (IBA) v Sloveniji, kjer je kosce kvalifikacijska vrsta, smo leta 2005 skupaj prešteli 311 pojočih samcev kosca. Podrobnejši rezultati so v tabeli 1.

Tabela 1: Število in odstotek koscev *Crex crex* na posameznem Mednarodno pomembnem območju za ptice (IBA) v Sloveniji leta 2005.

IBA	2005	%
Ljubljansko barje	134	43,1
Cerkniško jezero	47	15,1
Dolina Reke	ni podatka	-
Planinsko polje	20	6,4
Breginjski Stol-Planja	60	19,3
Porečje Nanošćice	22	7,1
Snežnik-Pivka	7	2,3
Kozjansko-Jovski	21	6,8
Skupaj	311	100,0

Diskusija

Skupaj smo na 7 od skupno 8 najpomembnejših območjih za kosca v Sloveniji registrirali 311 pojočih samcev, kar je v primerjavi s prejšnjimi celovitimi popisi najmanjše število doslej. Kljub nepopolnemu štetju (manjkajo podatki iz Doline Reke), lahko z dokaj veliko gotovostjo trdimo, da je bila slovenska populacija kosca leta 2005 najmanjša doslej.

Pri zmanjšanju števila prešteti koscev gre zelo verjetno za dejanski upad populacije. Kvaliteta popisa v letošnjem letu je bila podobna kot lani in nekoliko boljše kot leta 2002, če jo primerjamo s popisi izvedenimi v okviru programa monitoringa. Ocenjujemo, da je bila kvaliteta popisov v okviru monitoringa precej boljše kot pri vseslovenskih popisih kosca v letih 1992-93 in 1999. Kljub temu razlike niso takšne, da rezultati vseh dosedanjih popisov kosca v Sloveniji ne bi bili primerjivi. V zadnjih štetjih od predvidene standardizirane metode odstopajo le enkratni popisi na nekaterih najpomembnejših območjih. V okviru metode bo treba v bodoče nekoliko poenotiti količino in kvaliteto vloženega dela popisovalcev na posameznih območjih in doseči dosledno izvajanje popisa v dveh ponovitvah na vseh območjih.

V zadnjih letih je bilo najbolj opazno zmanjšanje številčnosti koscev na Ljubljanskem barju, kar je imelo tudi največji vpliv na negativen trend celotne nacionalne populacije. Kljub temu, da smo v letošnjem letu na Barju prešteli nekoliko več koscev kot lani, še ne moremo govoriti o kakršnemkoli okrevanju populacije. Številčnost v letu 2005 je bila še vedno precej pod nivojem iz let 2002 in 2003 ter skoraj polovico manjša kot v letih 1992-93 in 1999 (tabela 2). V letošnjem letu je bilo v primerjavi s prejšnjimi popisi naselitveno območje kosca opazno manjše. Izrazita je predvsem popolna odsotnost koscev na zahodnem delu Barja, v trikotniku

med Vrhniko, Bevkami in Borovnico. Stanje populacije kosca na Ljubljanskem barju še vedno ocenjujemo kot kritično.

Tabela 2: Primerjava števila koscev *Crex crex* na posameznih Mednarodno pomembnih območjih za ptice (IBA) v Sloveniji v letih 1992-2005.

IBA	1992	1999	2002	2003	2004	2005
Ljubljansko barje	236	238	160	137	104	134
Cerkniško jezero	101	54	74	ni podatka	61	47
Dolina Reke	30	61	ni podatka	ni podatka	13	ni podatka
Planinsko polje	29	31	26	ni podatka	23	20
Breginjski Stol-Planja	14	41	44	ni podatka	88	60
Porečje Nanošćice	12	30	17	28	22	22
Snežnik-Pivka	ni podatka	16	14	ni podatka	10	7
Kozjansko-Jovski	6	27	14	ni podatka	20	21
Skupaj	428	498	349	165	341	311
SLOVENIJA	510	600	ni podatka	ni podatka	400	ni podatka

Glede na obsežne spremembe v habitatu kosca v zadnjih letih in razširjenost obstoječih, za kosca neugodnih kmetijskih praks na Ljubljanskem barju, izboljšanja stanja populacije brez izvajanja učinkovitih, ciljno usmerjenih ukrepov na večjih površinah, ne kaže pričakovati. Analiza nekaterih možnih vzrokov za upadanje populacije kosca na Barju je pokazala, da so najpomembnejši dejavniki naslednji:

- uničevanje ekstenzivnih travnikov (gre skoraj izključno na račun premene v intenzivne travnike in intenzivne pašnike),
- manjšanje skupne površine travnikov (tako ekstenzivnih kot intenzivnih; cca. 2/3 gre na račun širjenja njiv in 1/3 na račun pozidave),
- zgodnja košnja (z njo povezana visoka smrtnost je verjetno glavni razlog za tako hiter upad populacije kot se je zgodil po letu 1999).

Negativni učinek zadnjega dejavnika bi se verjetno dalo v precejšnji meri zmanjšati s pravilno uporabo določenih alternativnih načinov košnje, ki se na Barju trenutno praktično ne uporabljajo.

Ocenjujemo, da trenutni obseg izvajanja in zahteve v okviru obstoječih ukrepov Kmetijsko-okoljskega programa, niso dovolj za ustavitev negativnega trenda in ohranitev ugodnega stanja populacije kosca na Ljubljanskem barju. V letu 2005 je bilo v ukrep HAB (Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov) vključenih več 100 ha travniških površin v okolici Bevk – predelu Barja, kjer je število koscev v zadnjih letih močno nazadovalo. Z nadaljnjim monitoringom bo mogoče preveriti uspešnost ukrepa pri ohranjanju kosca.

V času prvega popisa koscev v Sloveniji (1992-93) je na Ljubljanskem barju živelo več kot 50% vseh koscev na Mednarodno pomembnih območjih za ptice, v zadnjih letih pa se to

število giblje med 30 in 45%. To pomeni, da je Ljubljansko barje še vedno prvo na seznamu prioriternih območij za ohranjanje kosca v Sloveniji.

Majhno število koscev na Cerkniskem jezeru ni presenetljivo, saj 13-letni podatki s tega območja kažejo, da je populacija podvržena izrazitim nihanjem v odvisnosti od gladine poplavne vode. Nekaj podobnega velja verjetno tudi za pivška presihajoča jezera in najbolj vlažne predele vzdolž Pivke, kjer pa najbrž delujejo še dodatni dejavniki. V srednjem toku Pivke so za kosca primerni travniki ostali le še neposredno vzdolž struge, drugod pa že prevladujejo bolj intenzivni travniki. Populacija kosca na Planinskem polju kot kaže počasi, vendar vztrajno upada. V letošnjem letu tako prvič doslej ni bil zabeležen niti en kosec v spodnjem delu polja, med Jakovico in Grčarevcem, kjer so skoraj izključno intenzivni travniki. Delež intenzivnih travnikov narašča tudi na bolj dvignjenih predelih na zgornjem, za kosca najpomembnejšem delu Planinskega polja.

Število koscev na Nanoščici in v Jovsih je bilo približno takšno oziroma večje kot v prejšnjih letih, tudi naselitveno območje se v tem času ni bistveno spreminjalo. Z določenimi ukrepi, vezanimi predvsem na odpravljanje zaraščanja, ki se na omenjenih območjih že izvajajo ali pa se bodo začeli v kratkem, lahko pričakujemo izboljšanje razmer za kosca.

Edino območje, za katero lahko z dokaj veliko gotovostjo trdimo, da se je število koscev v primerjavi s prejšnjim desetletjem povečalo, je Breginjski Stol, kjer trenutne razmere koscem očitno zelo ustrezajo. Zaraščanje z lesnatimi rastlinami očitno poteka tukaj precej počasi in trenutno še ne predstavlja večje grožnje habitatu kosca. Kljub temu bi bilo treba razviti strategijo ukrepanja na tem pomembnem območju v prihodnosti.

Srednji detel *Dendrocopos medius*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA

Srednji detel je bil letos popisovan po transektni metodi, ki se je v lanskem poskusnem popisnem obdobju izkazala za najprimernejšo metodo popisa vrste pri nas.

SKLADNOST S SEZONO POPISA

Popis je bil večinoma opravljen v predvidenem obdobju med 1.3. in 15.4. Dve ponovitvi sta bili izvedeni kasneje, kar pa ni znatno vplivalo na rezultate. Popise smo izvajali s ponovitvijo.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa.

ŠT. PRIČAKOVANIH / ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005

8 / 12

ŠT. PRIČAKOVANIH / ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005

16 / 22

POPISNO OBMOČJE 2005

V letu 2005 smo izvedli popis srednjega detla po transektni metodi na 12 popisnih transektih v Krakovskem gozdu, Dobravi in štirih lokacijah v SPA Reka Mura.

Rezultati

V Krakovskem gozdu je bilo na šestih transektih v skupni dolžini 15,4 km prešteti 32 parov srednjih detlov, v Dobravi na dveh transektih v skupni dolžini 6,5 km 7 parov in na reki Muri na štirih transektih v skupni dolžini 17,5 km 34 srednjih detlov.

Diskusija

Prvič v Sloveniji je bilo v sezoni 2005 izvedeno sistematično štetje srednjih detlov po enotni transektni metodi, ki omogoča primerjavo med različnimi leti pa tudi različnimi območji. Na območju Krakovskega gozda je bilo na 6 popisnih transektih ugotovljenih 32 parov srednjih detlov. Orientacijski izračun, ki temelji na predpostavki, da je bila na ta način prešeta populacija srednjih detlov v 200 metrskega pasu vzdolž transeкта (približna meja slišnosti detlov je bila ocenjena na 100 do 200 m pas na vsaki strani transeкта) govori o orientacijski gostoti 4,7 do 9,4 para/ 100 ha. Na 2740 ha velikem območju, ki ga zavzema površina cone srednjega detla na območju SPA Krakovski gozd in Šentjernejsko polje tako gnezdi približno

130 do 260 parov srednjih detlov. Na tem mestu je treba posebej poudariti, da metodologija ne vključuje absolutnega izračuna gostote, tako da so te ugotovitve zgolj in le orientacijske narave. Kljub temu pa potrjujejo tako dejstvo, da je srednji detel na območju Krakovskega gozda številčna vrsta, po drugi strani pa ponovno potrjuje prejšnje ocene (200 do 350 parov v *Božič in Mihelič 2002*) in seveda pomen območja za vrsto. Kasnejša štetja bodo pokazala predvsem, ali je sistem varstva za srednjega detla v Krakovskem gozdu učinkovit.

Med različnimi transekti so bile velike razlike v številu zabeleženih srednjih detlov, očitno odvisne od prisotnosti in starosti trdolesnih drevesnih vrst, predvsem doba in belega gabra. Srednjih detlov ni bilo v delih transektov s prevladujočo črno jelšo *Alnus glutinosa*, sajenim neavtohtonim zelenim borom *Pinus strobus* in nekoliko dvignjenimi deli s sajeno smreko *Picea abies*. Redek ali popolnoma odsoten je bil tudi v mlajših gabrovih ali celo dobovih sestojih.

V Dobravi je bilo na dveh transektih ugotovljenih 7 parov srednjih detlov. Ponovni grobi izračun nam govori o 2,4 do 4,8 parih srednjih detlov na 100 ha gozda, ki ekološko ustreza vrsti (cona srednjega detla), glede na 1130 ha cone pa lahko sklepamo, da v Dobravi gnezdi 27 do 54 parov srednjih detlov. Število je ponovno primerljivo s prejšnjimi ocenami (30 do 40 parov v *Božič in Mihelič 2002*).

Na SPA Reka Mura smo na štirih različnih transektih – Radenci, Krapje, Murska šuma in Črni log na skupno 17,5 km transektov prešteli 34 parov srednjih detlov. Število kaže na zelo podobne gostote kot smo jih ugotovili v Krakovskem gozdu. Glede na to, da za reko Muro še ni izdelana cona za srednjega detla, ki bi bila lahko podlaga za okvirno oceno ekološke gostote srednjega detla, grobi izračun celokupne populacije na tem SPA območju zaenkrat še ni mogoč.

Zaradi zmanjšanja vpliva nepredvidljivih dejavnikov na rezultate popisa smo izvajali dve ponovitvi (popis in ponovitev), pri obdelavi podatkov pa smo upoštevali ponovitev z večjim številom registriranih gnezdečih parov. Zaradi spremembe obdobja popisa, ni možen hkraten popis srednjega detla in belovratega muharja, saj se obdobji popisov pri teh dveh vrstah sedaj povsem izključujeta.

Vrtni strnad *Emberiza hortulana*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis ni potekal v skladu s poprej predvideno metodo – linijskim 2-kilometrskim transektom. Namesto te metode smo izvedli ploskovni popis (area count), saj se je že med popisom izkazalo, da je številčnost vrste premajhna za kakršno koli ekstrapulacijo, gostote pa bistveno premajhne za izračun velikosti populacije vrste na potencialnem habitatu s pomočjo števila na manjši popisni površini.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvideni sezoni.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

5 / 5

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

10 / 17

POPISNO OBMOČJE 2005:

Popisali smo vse znane lokacije redne gnezditve vrtnega strnada v zadnjih desetih letih znotraj IBA območja Kras.

Rezultati

Na skupno petih popisnih površinah znotraj IBA območja Kras je bilo prešteti 30 do 33 pojočih samcev vrtnega strnada.

Diskusija

Vrtni strnad je predvsem ptica suhe oprte in polodprte pokrajine z ekstenzivnim načinom obdelovanja. Vezan je na območja z majhnim deležem padavin in veliko sončnimi urami v pozno spomladanskem in poletnem času. Pri nas poseljuje suha travišča z redko grmovno in drevesno vegetacijo ter množico izpostavljenih pevskih mest. Skoraj celotna slovenska populacija vrtnega strnada gnezdi na Predlaganem posebnem zaščitenem območju Kras. Vrtni

strnad podobno kot slegur zelo značilno poseljuje robove obsežnih kraških travnikov - Golič, Podgorski kras, odprti deli nad Kraškim robom in v Čičariji, Divaški in Ležeški gabrk.

V Ornitološkem atlasu gnezdil Slovenije je vrtni strnad označen za redko razširjeno gnezdilko, s težiščem razširjenosti na Krasu (Geister 1995). Kljub temu, da konkretnih dokazov gnezditve praktično ni, Geister ocenjuje populacijo vrtnega strnada v Sloveniji na kar 1000 do 2000 parov! Kasnejše ocene, ki prav tako ne bazirajo na natančnejših podatkih ali usmerjenih popisih vse govorijo o 500 do 800 parih na Krasu (Božič 2003, Božič in Mihelič 2002), čeprav avtor omenja, da je vrsta redkejša kot to kaže identična ocena izpred treh let (Trontelj v Polak s sod. 2000). Za razloge izginjanja vrtnega strnada s Krasa avtorji omenjajo v prvi vrsti zaraščanje ter izgubo življenjskega prostora zaradi pospešene gradnje infrastrukture (ceste, industrijske cone ipd.). Kot glavna območja pojavljanja vrste avtorji omenjajo Ležeški gabrk in Vremščico. Omenjen je tudi Golec pri Braniku, kjer je bilo pred kratkim odkrito do tedaj neznano gnezdišče.

V letošnji sezoni smo vrtno strnada začeli popisovati po predvideni metodi NOAGS – štetje na izbranih 2-kilometrskih transektih znotraj potencialnega habitata vrste, vendar je bilo že po prvih nekaj popisih jasno, da bo dal tak popis preskromne rezultate. Število registriranih parov vrtnih strnadov je bilo, kljub optimalnim vremenskim pogojem in vrhuncu sezone, neznatno. Odločili smo se za ploskovni popis, s katerim smo natančneje popisali območja znane poselitve vrste – Ležeški gabrk in Vremščico, Golec na Braniku, Petrinjski Kras in Golič. Dodatno območje, ki smo ga v letošnji sezoni naključno našli v sklopu popisov hribskih škrjancev je bilo širše območje Kobjeglave.

Skupno smo prešteli 30 do 33 parov vrtnih strnadov. Tako nizko število je izjemno zaskrbljujoče, posebej še zato, ker ga le težko pripišemo naravni fluktuaciji populacije zaradi kakšnih nepredvidenih meteoroloških ali bioloških dejavnikov. Bolj verjetno gre za bolj ali manj realistično stanje, ki je nastalo kot posledica konstantnega upadanja populacije vrtnih strnadov. Kakšni so glavni razlogi za tako drastično zmanjšanje števila gnezdečih vrtnih strnadov ni povsem jasno, dejstvo pa je da je realna ocena populacije v letošnji popisni sezoni le deseti del zgoraj omenjene ocene izpred le nekaj let! Na Krasu po naših ocenah torej gnezdi le še med 50 in 100 parov vrtnih strnadov, to pa je brez dvoma tudi velika večina slovenske populacije!

V prihodnje si bomo z bolj usmerjenimi raziskavami prizadevali ugotoviti vzroke za drastični upad populacije vrtnega strnada. Vsekakor je potrebno zmanjšati vse morebitne vplive na zmanjšanje populacije te, kot kaže, pri nas kritično ogrožene vrste. To je dolžna storiti država, DOPPS BirdLife Slovenia pa je pri tem pripravljen nuditi vso strokovno pomoč v obliki usmerjenih raziskav, zelo natančnega vsakoletnega popisa celotnega znanega poselitvenega območja vrste in sporočanja morebitnih groženj.

Sokol selec *Falco peregrinus*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popisi so bili izvedeni skladno s predvideno metodo popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popisi so bili izvedeni skladno s sezono popisa (od 13.3. do 15.6.) Dva popisna dneva sta bila izvedena še 25. in 26.6.2005, vendar v obdobju, skladnem z razširjenim obdobjem popisov.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Upoštevani so bili vsi ključni parametri monitoringa

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

6/6

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

13 / 15

POPISNO OBMOČJE 2005:

V sezoni 2004 je bilo v celoti popisano območje SPA Ostenja Posavskega hribovja ter del SPA Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke. Preostanek SPA Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke ter SPA Južni rob Trnovskega gozda in Nanos bosta popisana v sezoni 2005.

Rezultati

V letu 2005 smo na šestih popisnih ploskvah registrirali 13-15 parov sokola selca. V SPA Vzhodni del Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank smo registrirali 8-9 parov, v SPA Južni rob Trnovskega gozda in Nanos pa 5-6 gnezdečih parov.

Diskusija

Popis je bil izveden s sistematičnem pregledovanjem primernih gnezdišč (skalnih sten) na izbranem območju. Možna gnezdišča smo izločili s pomočjo kartografskega materiala (DOF5, TTN5,10, TK25 in DMV25) ter pregledom terena. Pri terenskem delu smo se osredotočili na potrjevanje prisotnosti odraslih osebkov v ali ob primernem gnezdišču. Gnezd nismo iskali. Kot zasedeno gnezdišče smo šteli skalovja, kjer smo ob dveh različnih obiskih v gnezdilni sezoni opazovali odrasel osebek sokola selca ali pa smo opazili znake gnezdenja (kopulacija, prinašanje hrane, najdba gnezda z mladiči). Če smo v času gnezdenja v gnezdišču ali ob njem samo enkrat opazili odraslo ptico, smo gnezditev označili kot možno. Gnezdišča smo

pregledovali med 16.4. in 26.6. V skladu s pridobljenimi izkušnjami smo obstoječo metodologijo dopolnili z možnim popisnim časom za detekcijo gnezditvene prisotnosti vrste razširjeno na obdobje med 1.3. in 1.7.

Po podatkih iz letošnjega leta gnezdi v SPA območju Vzhodni del Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank več parov sokola selca kot pred letom 2003 (Božič 2003), vendar to ni nujno odraz dejanskega povečanja števila gnezdečih parov na območju. Eden od možnih razlogov je lahko tudi v celovitejšem popisu območja, saj pred tem popisom še ni bilo izvedenega celovitega popisa območja v eni genzdilni sezoni. Gnezdišča, na katerih smo v omenjenem SPA območju potrdili gnezdenje v letu 2004, so bila zasedena tudi v letu 2005.

Na SPA območju Južni rob Trnovskega gozda in Nanos je stanje ugotovljeno ob letošnjem popisu podobno s stanjem iz prejšnjih let in kaže na stabilnost tamkajšnje populacije.

Letos uporabljena metoda monitoringa gnezditve sokola selca je verjetno zelo dober kompromis med natančnostjo podatkov (zasedenost genzdilšč or. dejansko potrjevanje gnezditve) in potrebnimi sredstvi za izvedbo popisa. Metodo je smiselno uporabljati še posebej takrat, ko se za populacijo vrste ocenjuje, da je dokaj stabilna. V primeru naglega upada populacije ali očitnega porasta dejavnikov, ki jo ogrožajo, pa je smiselno zbirati detejlnejše podatke o gnezditvi.

Glede na nesistematično zbrane podatke iz prejšnjih let sta populaciji na obeh območjih stabilni oz. je bil možen celo porast števila genzdečih parov.

Beloglavi jastreb *Gyps fulvus*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je potekal v skladu s predvideno metodologijo popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvideni sezoni.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

4 / 4

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

30 / 37

POPISNO OBMOČJE 2005:

V sezoni 2005 je bilo popisano celotno predvideno popisno območje. Popisno območje je obsegalo izbrane popisne točke na štirih SPA območjih: Breginjski stol in Planja (popisna točka Breginjski stol), J rob Trnovskega gozda in Nanos (popisna točka Kucelj), Kras (popisna točka Golič) in Snežnik-Pivka (popisna točka Volovja reber).

Rezultati

Na štirih popisnih območjih smo v skupno 37 popisnih dneh opazovali 28 (gre za maksimalno opazovano število osebkov, ne pa zmnožek vseh opazovanih osebkov) beloglavih jastreb. Poleg beloglavih jastrebov smo popisovali tudi ostale vrste selečih se ujed. Le-teh smo v 16 izbranih popisnih dneh na Breginjskem stolu zabeležili skupno 356 osebkov, na Kuclju v 5 izbranih popisnih dneh 37 osebkov, na Goliču v 9 izbranih popisnih dneh 57 osebkov in na Volovji rebri v 10 izbranih popisnih dneh 155 osebkov.

Diskusija

V Sloveniji se beloglavi jastreb redno pojavlja v zahodnem delu države. Opazovani so seleči in klateči se osebki, ki se v Sloveniji prehranjujejo ali pa ozemlje naše države uporabljajo kot selitveni koridor med gnezdišči, prehranjevališči in območji negnezditve. Glavnina populacije pri nas opazovanih beloglavih jastrebov pripada (oziroma je pripadala vsaj do nedavnega)

jastrebom, ki gnezdiijo na Kvarnerskih otokih (Sušić 1990). V zadnjem času se v Sloveniji zelo redno in v precejšnjem številu pojavljajo tudi jastrebi leta 1992 zasnovane populacije v kraju Forgaria nel Friuli v Furlaniji Julijski Krajini, le nekaj deset kilometrov oddaljenega od slovenske meje. Večina jastrebcev, opazovanih na Breginjskem stolu in zahodnem delu Julijskih Alp najverjetneje pripada prav tej populaciji (Genero in Perco 1997, Mihelič in Genero 2005, v tisku).

V Sloveniji je bilo v zadnjih 25 letih zbranih 242 opazovanj beloglavih jastrebcev, skupno število opazovanih ptic je bilo 672. Največ podatkov je bilo vezanih na opazovanje samo enega osebkca (45% opazovanj). Opazovanj z več kot osmimi osebki je bilo skupaj manj kot 5%. Na enkrat je bilo skupaj opazovanih največ 24 osebcev. Lokacije opazovanj so omejene skoraj izključno na zahodni del države - submediteransko regijo in del dinarske regije - Kambreško, Banjšice; Trnovski gozd, Nanos in Hrušica; Pivško podolje in Vremščica; Javorniki in Snežnik (Mihelič in Genero 2005, v tisku). Pri redkih opazovanjih od drugod gre za naključno pojavljujoče se ptice.

Ptice so bile registrirane predvsem v topli polovici leta. Vrhova intenzivnejšega pojavljanja jastrebcev sta v maju in juniju ter nekoliko manjša v avgustu in septembru. Jastrebi značilno jadraljo nad višje ležečimi, južno orientiranimi pobočji (J, JZ) območja, po večini nad terenom med 600 in 1200m n.m.. Največ ptic je bilo opaženih na južnih obronkih Trnovskega gozda, Nanosa in Snežnika ter v Čičariji in na Kraškem robu (Mihelič in Genero 2005, v tisku).

Kljub 65% gozdnatosti območja je bilo samo 30% jastrebcev opazovanih nad gozdom. V 70% primerih so ptice jadrale nad negozdnimi površinami (Mihelič in Genero 2005, v tisku).

Termalna gibanja so verjetno tudi glavni razlog, za predvidljivo pojavljanje beloglavih jastrebcev v Sloveniji, pobočja oz. grebeni pa so za premike jastrebcev pomembni tudi kadar nad njimi ni termičnih dviganj zraka. Jastrebom zaradi dvigajočih se zračnih mas ob barierah omogočajo t.i. pobočno jadranje s pomočjo katerega prav tako lahko premagujejo na večje razdalje. To tudi razlaga pojavljanje jastrebcev v zgostitvah na kraških in dinarskih grebenih.

V letošnji sezoni smo prvič sistematično popisovali belograde jastrebe kot tudi vse ostale (predvsem seleče se) ujede in druge velike jadraječe ptice (bela in črna štoklja). Seleče se ujede smo popisovali po metodologiji predlagani v popisnih protokolih (glej I. delno poročilo), ki je povzeta po mednarodnih priporočilih in tudi primerljiva s podobnimi popisi v drugih državah.

Edino območje, kjer smo redno opazovali beloglave jastrebe je bil Breginjski stol. Maksimalno število opazovanih jastrebcev v enem dnevu je bilo tu celo višje od dotedanjega najvišjega števila opaženih jastrebcev - 26.5.05 je bilo opazovanih 27 osebcev. Sicer je bilo v 16 opazovalnih dneh med 22.4. in 29.5.2005 opazovanih med 2 in 27 osebcev, povprečno približno 12 osebcev v enem dnevu. Beloglavi jastrebi so se navadno pojavili v poznih popoldanskih urah (med 10. in 11. uro) iz SZ smeri in nad grebenom Breginjskega stola nadaljevali bodisi v isti smeri bodisi v smeri proti Planji (S, SV). Običajno se je vsaj del jastrebcev v obratni smeri vrnil v popoldanskih urah (med 15. in 17. uro). V obdobju med 22.4. in 29.5. je bilo poleg opazovanih beloglavih jastrebcev opaženih še 329 drugih večinoma selečih se ujed (v skupnem številu je vključenih še nekaj ujed, ki so na območju stalno prisotne – par planinskih orlov, sokolov selcev in postovk), med katerimi z 290 preštetiimi osebki prevladujejo sršenarji *Pernis apivorus*, sledijo rjavi lunji *Circus aeroginosus* z 10 opazovanimi osebki, med zanimivejšimi pa še 6 škrančarjev *Falco subbuteo*, 5 močvirskih

Junjev *Circus pygargus*, 2 črna škarnika *Milvus migrans* in 3 črne štorke *Ciconia nigra*. Rezultati usmerjenih opazovanj kažejo na dva pomembna zaključka:

- SPA območje Breginjski stol in Planja je izjemno pomembno območje za redni prelet velike populacije beloglavih jastrebov (povprečno 12 opazovanih osebkov v maju; maksimalno število 27 opazovanih osebkov) in
- SPA območje Breginjski stol in Planja vsekakor predstavlja območje ozkega grla za prelet ujed in drugih velikih jadrajočih ptic

Obe dejstvi sta bili do sedaj neznani. V prihodnosti bo potrebno v usmerjenih raziskavah ugotoviti predvsem ali SPA območje zadovoljuje kriterij C5, ki govori o območjih velike zgojitve ali ozkega grla, ki ga v času spomladanske ali jesenske selitve preleti vsaj 5000 štorke *Ciconiidae* ali vsaj 3000 osebkov migratornih vrst ujed *Falconiformes* ali žerjavov *Gruidae*. Tudi, če mednarodnemu kriteriju ne bo zadovoljeno, območje brez dvoma predstavlja ozko grlo vsaj srednjega obsega, pomembno v nacionalnem merilu. Letošnja sezona vremensko ni bila optimalna, izbrani dnevi za opazovanje pa so bili premalo za natančnejšo oceno številčnosti migratornih ujed v času spomladanske selitve. V prihodnosti so nujno potrebna natančno usmerjena opazovanja skozi celoten čas spomladanske selitve, ki bodo pokazala natančno število preletnih ujed.

Na ostalih območjih, kjer smo izvajali usmerjena opazovanja selektiranih se beloglavih jastrebov in ostalih ujed – Kucelj, Volovja reber in Golič, je bil v skupno 21 opazovalnih dneh, kljub precejšnjemu deležu optimalnih opazovalnih pogojev in po literaturi sodeč optimalnega letnega časa, opazovan le en osebek beloglavega jastreba. Jastreb je bil opazovan 22.5.2005 na Volovji rebri.

Razlogi za odsotnost beloglavih jastrebov z območij, ki so bila načrtno izbrana na podlagi največje zgojitve podatkov opazovanj beloglavih jastrebov v preteklih 25 letih (Mihelič & Genero 2005, v tisku), niso popolnoma znani. Najverjetneje je ključni razlog zastrupitev velikega dela (predvidoma) migratornega dela kvarnerske populacije beloglavih jastrebov pozimi 2004/05 na otoku Rabu.

Le nadaljnja opazovanja bodo potrdila ali ovrgla te domneve.

Črnočeli srakoper *Lanius minor*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je bil izveden v skladu s predvideno metodo popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvidenem sezonskem okvirju.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popis je bil izveden v skladu s ključnimi parametri monitoringa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

1 / 1

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

6 / 6

POPISNO OBMOČJE 2005:

Tudi v letošnji sezoni smo črnočele srakoperje popisovali na SPA območju Krakovski gozd in Šentjernejsko polje.

Rezultati

V šestih popisnih dneh smo na območju Šentjernejskega polja prešteli skupno 13 parov črnočelih srakoperjev. Le dva para sta gnezдила znotraj Posebnega območja varstva (SPA) Krakovski gozd in Šentjernejsko polje. Vsi ostali pari so gnezдили na Mednarodno pomembnem območju za ptice (IBA) Krakovski gozd in Šentjernejsko polje.

Diskusija

Črnočeli srakoper je tipična stepska vrsta. Razširjenost vrste je vezana na celinsko in deloma mediteransko klimo z vročim sušnim poletjem. V Srednji Evropi je predvsem nižinska vrsta (do 400m), ki se je prilagodila na kultivirano okolje (kulturna stepa). Za gnezditev izbira velika drevesa, kjer lahko dobro skrije svoje gnezdo. Poseljuje razsežno odprto krajino z nizko vegetacijo ali celo golimi tlemi, ki zagotavljajo dovolj velikih žuželk (predvsem hroščev), ki predstavljajo srakoperjevo glavno hrano. V Evropi gnezdi v ekstenzivni kulturni krajini s sadovnjaki, njivami krompirja, sladkorne pese, dinj in tobaka ter vinogradi in travniki. Gnezdi v ohlapnih kolonijah.

V Sloveniji velja za zelo redko vrsto, katere areal se je v zadnjih desetletjih drastično skrčil. Šentjernejsko polje je eno zadnjih gnezdišč črnočelega srakoperja v Sloveniji. Na omenjenem območju gnezdi več kot polovica celotne slovenske populacije. Vsako leto gnezdiijo posamični pari ali majhne skupinice v različnih vaseh.

Stanje gnezditvene populacije črnočelega srakoperja na celotnem območju Šentjernejskega polja (meje IBA območja) spremljamo od leta 1999 vsako leto in sezona 2005 je že peta zaporedna sezona cenusa populacije te vrste na omenjenem območju. V obdobju med 1999 in 2003 je gnezditvena populacija črnočelega srakoperja na Šentjernejskem polju štela od 5 do 10 parov, med posameznimi leti sta bili opazni tako nihanje velikosti populacije kot tudi razlike v distribuciji gnezdečih parov po različnih vaseh znotraj IBA območja.

V letošnji sezoni je na celotnem IBA območju gnezdilo 13 parov črnočelih srakoperjev. Podatek potrjuje, da je populacija črnočelega srakoperja na Šentjernejskem polju v zadnjih petih letih stabilna, v primerjavi s prejšnjimi leti je celo nekoliko zrasla. Povečalo se je predvsem število v nekaj vaseh z zgoščeno gnezditveno populacijo vrste – letos je v vasi Ostrog v neposredni bližini gnezdilo kar 5 parov, kar kaže na znano kolonijskost vrste. Dva para sta gnezdila še v vasi Čadraže, sicer pa smo registrirali še 6 posamičnih parov. Kar polovica populacije tako gnezdi kolonijsko ali subkolonijsko. Varovanje vrste s pomočjo mehanizmov na Posebnih zaščitanih območjih ima zaradi zgostitev gnezditvenih lokacij črnočelega srakoperja še večji pomen, po drugi strani pa je tudi ogroženost vrste in odgovornost države zaradi nesmotrnih izrezov toliko večja.

Izjemno zaskrbljujoče je namreč dejstvo, da kar 11 (85 %) izmed registriranih 13 parov letos gnezdečih črnočelih srakoperjev gnezdi izven meja dejanskega SPA območja, katerega meje glede na meje pSPA območja Krakovski gozd - Šentjernejsko polje so bile spremenjene in sprejete s strani Vlade RS 1.5.2004! V DOPPS BirdLife Slovenia lahko ob tem le ponovno potrdimo, da je bila taka odločitev s strani države nesmotrna in neodgovorna! Vsekakor bo potrebno narediti vse, da se doseže ponovna strokovna presoja izrezanih območij in se le-ta ponovno vključi v meje Posebnih zaščitanih območij! DOPPS BirdLife Slovenia bo ob tem nudil vso potrebno strokovno znanje in logistično pomoč.

Hribski škrjanec *Lullula arborea*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je bil izveden po tetradni transektni metodi NOAGS kot je bilo predvideno v popisnih protokolih.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvideni sezoni.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2004:

3 / 4

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2004:

40 / 57

POPISNO OBMOČJE 2005:

V sezoni 2005 smo hribske škrjance popisovali na izbranih popisnih transektih (tetradah) znotraj SPA območij Kras, Banjšice, Snežnik-Pivka in Goričko.

Rezultati

Hribske škrjance smo v skupno 57 popisnih dneh popisovali na Krasu na 12 tetradah (2-kilometrski transekti), na Banjšicah na dveh tetradah, na SPA Snežnik-Pivka na 5 tetradah in na Goričkem na 10 tetradah. Na Krasu smo skupno prešteli 43 pojočih samcev, na Banjšicah 9, na Goričkem 12 in na SPA Snežnik-Pivka 16 pojočih hribskih škrjancev.

Diskusija

V Sloveniji hribski škrjanec poseljuje predvsem jugozahodni in delno južni del države ter Goričko. Naseljuje suhe travnike oziroma pašnike in večje zaraščajoče, a ne preveč zaraščene površine. Na travnikih potrebuje posamezna drevesa oziroma grme. Izogiba se močno skalnatih pobočij, vlažnih depresij in obsežnih, popolnoma odprtih travnikov. Po razpoložljivih podatkih leži naseljitveno območje hribskega škrjanca na večini slovenskih gnezdišč približno med 600 in 1000 metri n.v. Glavnina populacije živi v spodnji polovici navedenega višinskega razpona.

Hribski škrjanec je vrsta toplejših submediteranskih predelov s toplimi poletji in milimi zimami. Poseljuje odprto pokrajino z redko posejanimi drevesi, drevesnimi sestoji ali obsežnim gozdnim robom ter zaraščajoče se odprte predele. Zahteva relativno nizko vegetacijo (posebej na prehranjevališčih) in posamezna izpostavljena mesta – osamela drevesa, grme, stebre električne ali telefonske napeljave. Za gnezdenje hribskega škrjanca je pomembna izpolnitev naslednjih zahtev (po Glutz von Blotzheim & Bauer 1987):

- topla, sončna pobočja severovzhodne do južne ekspozicije ali vsaj z zakloni pred vetrom ter toplo plastjo zraka nad tlemi
- prisotnost primernih pevskih in opazovalnih mest – le-ta so manjša, ponavadi brezlistna drevesa s horizontalnimi vejami, grmi, količki v vinogradih, lesene ograde in leseni drogovi električnih in telefonskih napeljav
- odprta pokrajina ali večje presvetlitve v gozdovih
- gnezditvena gostota hribskega škrjanca se močno poveča, če zagotovimo prisotnost varovanega, 2 do 4 ha velikega borovega sestoja, ki je vsaj z ene strani povezan s starejšim gozdnim sestojem – ta nudi ob tri-letnem kolobarjenju na manjših posekah optimalno gnezdišče (na posekah s sajenimi 25 cm visokimi mladnicami) in prehranjevališče (na svežih posekah in v odprti krajini); hribski škrjanec je prisoten le v zgodnjih sukcesijskih stadijih gozda - s staranjem sestojev gostota upada in v 7-letnih sestojih izgine.

Kras s svojim značilnim submediteranskim podnebjem predstavlja optimalen življenjski prostor za hribskega škrjanca. Tako ni presenetljivo, da na SPA Kras gnezdi kar polovica slovenske populacije vrste. Močne populacije hribskih škrjancev so še na SPA Snežnik-Pivka, Banjšice, J rob Trnovskega gozda in Nanos in Goričko. V letošnji sezoni smo hribske škrjance popisovali na vseh najpomembnejših SPA območjih za to kvalifikacijsko vrsto z izjemo SPA J rob Trnovskega gozda in Nanos.

Rezultati popisov v večji meri potrjujejo že prej znana dejstva o razširjenosti in pogostosti vrste pri nas. Največje gostote hribskih škrjancev so bile pričakovano ugotovljene na SPA območjih Kras - kjer je bilo na skupno 12 tetradah popisanih 43 pojočih samcev in Banjšice – kjer smo na dveh tetradah registrirali 9 pojočih samcev. Povprečno smo na Banjšicah torej zabeležili 2,25 pojočih samcev hribskih škrjancev na km transekta, na SPA Kras pa 1,8 hribskega škrjanca na km transekta. Nekoliko nižje so bile gostote popisanih hribskih škrjancev na SPA območju Snežnik-Pivka, kjer smo v povprečju registrirali 1,6 pojočih samcev na km transekta, pričakovano nižje pa so bile popisane gostote hribskih škrjancev na SPA Goričko, kjer smo zabeležili povprečno le 0,6 pojočega hribskega škrjanca na km transekta.

Mala tukalica *Porzana parva*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Tukalice smo popisovali po prethodno določeni metodi, ki bazira na izkušnjah popisovalcev iz literature in DOPPS-ovih izkušnj.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil v celoti izveden v predvideni sezoni, ki najverjetneje pri popisih tukalic velja za enega najpomembnejših dejavnikov.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

2 / 2

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

6 / 12

POPISNO OBMOČJE 2005:

V sezoni 2005 smo male tukalice popisovali na SPA območju Cerknjsko jezero in na izbranih delih SPA Reka Mura.

Rezultati

Male tukalice smo v gnezditveni sezoni 2005 registrirali le na Cerknjskem jezeru. Na popisu 2.5.2005 je bilo ob rečici Stržen registriranih 12 pojočih samcev male tukalice. Na istem mestu ob ponovitvi popisa, 25.5.05 nismo slišali niti ene male tukalice. Vrsta prav tako ni bila zabeležena na sedmih popisnih enotah ob reki Muri, kljub temu, da je bil popis izveden v časovno ugodnem okvirju.

Diskusija

Mala tukalica je ena najmanj poznanih vrst ptic pri nas. Temu botrujejo vsaj štiri dejavniki:

- je vrsta, ki živi izjemno skrito življenje, redko jo imamo priložnost opazovati, posebej še v času gnezditve, ko postane še previdnejša kot običajno

- svatovsko (vokalno) je aktivna ponoči, kar pomeni, da samci s petjem območno označujejo teritorije ob mraku in ponoči, poleg tega je njeno petje dokaj neznačilno, nekoliko podobno žabjemu kvakanju in relativno nizke jakosti
- poje zelo kratek čas v sezoni, kar je posledica njihovega monogamnega načina življenja – samci pojejo le do paritve, nato pa utihnejo – zato je sezona petja pri njih zelo omejena
- male tukalice so predvsem vrste sladkovodnih močvirij, zaraščenih s trsjem, srpičjem, rogozom ali šašjem – primerne gnezditvene habitate take vrste je v Sloveniji relativno malo.

V Sloveniji sta tako zaradi omejenosti primerne habitata male tukalice, število in razširjenost vrste zelo omejena. Gnezdi v primernih habitatih ob Muri in na Cerkniškem jezeru.

Na Cerkniškem jezeru naj bi glede na ocene nekaj zadnjih let gnezdilo 10 do 20 parov malih tukalic (Božič 2003). Pravilnost ocene smo potrdili v prvem sistematičnem popisu vrste na tem območju (oziroma v Sloveniji nasploh). Ob Strženu, na JZ delu Cerkniškega jezera je bilo v prvem popisu zabeleženih 12 pojočih samcev male tukalice.

Glede na recentne podatke naj bi ob reki Muri gnezdilo 10 do 20 parov malih tukalic (Polak (ur.) 2000, Božič 2003) – njihova gnezditev je omejena na s primernim rastlinjem (trsje, ločje, šašje, rogozje, ježek...) zaraščene mrtvice, pa tudi druga vodna telesa v aktivni strugi reke, vključno z nekaterimi gramoznicami in umetnimi ali polnaravnimi jezeri oz. ribniki. Kljub temu, da smo posebno pozornost namenili mrtvemu rokavu Muriši in poplavljeni gramoznici v Petišovcih, kjer so bile tukalice v pretklosti registrirane v gnezditvenem času, malih tukalic letos na reki Muri nismo registrirali. Skoraj gotovo razlog za odsotnost vrste delno tiči tudi v spremembah v okolju (večja eutrofikacija mrtvih rokavov, zaraščanje z rastlinskimi vrstami neprimernimi za gnezditev vrste, spremenjen hidrološki režim reke zaradi človekovih posegov ipd.), je pa le-ta glede na sedem popisnih površin, ki smo jih v popisih pregledali, kljub temu nekoliko presenetljiva.

V naslednjih letih bomo prisotnost malih tukalic preverjali s pomočjo še bolj usmerjenih popisov in večjih izkušenj glede najbolj optimalnih pogojev za popis vrste pri nas.

Grahasta tukalica *Porzana porzana*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Tukalice smo popisovali po prethodno določeni metodi, ki bazira na izkušnjah popisovalcev iz literature in DOPPS-ovih izkušnj.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil v celoti izveden v predvideni sezoni, ki najverjetneje pri popisih tukalic velja za enega najpomembnejših dejavnikov.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Upoštevani so bili vsi ključni parametri popisa

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

3 / 3

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

9 / 13

POPISNO OBMOČJE 2005:

V sezoni 2005 smo grahaste tukalice popisovali na SPA območju Cerkniško jezero in na izbranih delih SPA Reka Mura in SPA Dolina Reke.

Rezultati

Grahaste tukalice smo v gnezditveni sezoni 2005 registrirali na Cerkniškem jezeru in ob reki Muri. Na popisu 2.5.2005 je bil ob rečici Stržen registriran le en pojoči samec grahaste tukalice. Na istem mestu smo ob ponovitvi popisa, 25.5.05 zabeležili 5 pojočih samcev grahaste tukalice, po enega pojočega samca pa še na severnem delu Zadnjega kraja in ob Lipsenjščici. Grahasata tukalica je bila zabeležena le na eni od sedmih popisnih enot ob reki Muri, v mrtvici Muriši je pel en pojoči samec.

Diskusija

Zelo podobno, le v malenkost manjši meri kot prejšnja vrsta, je tudi grahasta tukalica ena najmanj raziskanih vrst pri nas. Razlogi za to so praktično identični kot za prejšnjo vrsto: -

nočna aktivnost, razširjenost le v slabo dostopnih mokriščih in kratka sezona svatovskega petja.

Prisotnost grahaste tukalice je navadno pogojena s konstantnostjo plitve sladke vode, ki ne sme biti oligotrofna in navadno ne brakična, prestrežena pa je z sestoji nizkih zelišč, bogatih z nevretenčarsko hrano. V glavnem poseljuje bolj močvirske kot barjanske združbe, kjer prevladujejo šašja *Carex*, travnate združbe trav iz rodu *Poa* in *Deschampsia*, munci *Equisetum*, lahko pa tudi posamične vrbe *Salix*, breze *Betula* in jelše *Alnus*. Za razliko od male tukalice navadno ne gnezdi v trstiščih, rogoziščih in podobnih habitatih.

V Sloveniji so pogoji za gnezditve grahaste tukalice zelo omejeni. Primerne pogoje najde le v mrtvicah ob reki Muri. Poleg omenjenih rek predstavljajo območja redne gnezditve grahaste tukalice v Sloveniji še Cerkniško jezero, dolina Reke in zadrževalnik Medvedce pri Pragerskem.

V letošnjem letu smo ob reki Muri registrirali zgolj enega pojočega samca grahaste tukalice, čeprav je bilo pregledanih 7 popisnih ploskev (manjših vodnih teles) znotraj omenjenega Posebnega zaščitene območja. Enako kot pri prejšnji vrsti razlog za odsotnost vrste delno tiči tudi v spremembah okolja (večja eutrofikacija mrtvih rokavov, zaraščanje z rastlinskimi vrstami neprimernimi za gnezditve vrste, spremenjen hidrološki režim reke zaradi človekovih posegov ipd.). Tudi pri grahasti tukalici je majhno število registriranih pojočih samcev glede na število popisnih površin, ki smo jih v popisih pregledali, nekoliko nepričakovano.

Na Cerkniškem jezeru je bilo registriranih 5 pojočih samcev. Razloge za število, ki je precej nižje od pričakovanega števila na tem območju bodo pokazali naslednji popisi. Kot kaže primer taksonomsko in ekološko zelo sorodnega kosca na Cerkniškem jezeru je namreč nemogoče na podlagi enega popisa sklepati na populacijsko stanje vrste. Le-to je namreč močno odvisno od abiotских dejavnikov v okolju (temperatura zraka, padavine, gladina vode in posledična vegetacijska razrast, prisotnost gnezditvenih habitatov in prisotnost hrane). Le na podlagi konstantnega spremljanja populacije bomo lahko sklepali na stanje populacije grahaste tukalice na tem in tudi drugih območjih.

Navadna čigra *Sterna hirundo*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popisi navadne čigre so bili izvedeni v skladu s predlagano metodo popisa. Izvajali so se redni pregledi kolonij, spremljale so se različne faze gnezditve, grobo ocenjen pa je bil tudi gnezditveni uspeh kolonij.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Večina popisov na kolonijah navadnih čiger je bila izvedenih znotraj predvidenega datumskega okvirja, med 20.5. in 20.7. Dodatni popisi so bili izvedeni pred glavno sezono gnezditve na potencialnih območjih gnezdenja, gnezdišča pa so bila dodatno pregledana še kasneje. Posebej so bile spremljane različne faze gnezditve: gradnja gnezd in formiranje kolonij, valjenje in izleganje mladičev, zgodnja doba begavcev in pozna doba begavcev, gradnja nadomestnih ali poznih legel in razvoj le-teh. Del podatkov je priskrbel upravnik SPA območja Sečoveljske soline.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popisi so bili izvedeni v skladu s ključnimi parametri popisa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2004:

6 / 6

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2004:

12 / 10

POPISNO OBMOČJE 2004/05:

V pričujoči sezoni smo popisali vsa območja potrjene in potencialne gnezditve navadne čigre v Sloveniji. Le ta so vključena v SPA območji Drava in Sečoveljske soline.

Rezultati

Na reki Dravi je navadna čigra v letu 2005 gnezdila na Ptujskem jezeru, kjer smo v celotni sezoni popisali skupno 59 gnezdečih parov ter v bazenih za odpadne vode Tovarne sladkorja d.d. Ormož, kjer je letos gnezdilo skupno 50 parov čiger.

Na Sečoveljskih solinah je v sezoni 2005 gnezdilo 49 parov navadnih čiger.

Diskusija

V kontinentalni Sloveniji so navadne čigre letos gnezdile na dveh območjih: na Ptujskem jezeru in v Ormoških lagunah. S tem se je število kolonij v primerjavi s prejšnjim letom s kritičnega minimuma povzpelo na eno stopnjo više. Kljub temu je stanje zaradi skoncentriranosti celotne populacije vrste na le dveh mestih še vedno izjemno zaskrbljujoče. V lagunah Tovarne sladkorja d.d. pri Ormožu so letos bazen z gnezditvenim splavom napolnili z vodo, zato je na tem gnezdišču gnezdilo skupno 50 parov navadnih čiger. Zabeleženih je bilo najmanj 27 mladičev (uhajalcev). Potencialna gnezdišča na ribnikih in v gramoznicah (Tržec, Perniško jezero, Gajševsko jezero) so bila zaradi obilnega deževja tudi letos preplavljena.

Na Ptujskem jezeru so čigre podobno kot lani, vendar v precej manjšem obsegu – 20 gnezdečih parov – zasedle II. betonski daljnovodni podstavek ob levem nasipu jezera (stran Rance). Navadne čigre na manjšem otočku na Ptujskem jezeru, ki ga člani DOPPS redno vzdržujemo, že vrsto let ne gnezdijo zaradi kompeticije z rečnimi galebi *Larus ridibundus*. Glavna gnezditvena kolonija navadnih čiger je v letošnjem letu gnezdila na novo narejenem otoku, ki ga je ob čiščenju Ptujškega jezera formiralo podjetje Dravske elektrarne Maribor d.o.o. prav z namenom dodatnega gnezditvenega otoka za to vrsto. Na tem novem gnezdišču je letos gnezdilo 37 parov čiger. Dva para čiger sta gnezdila tudi na I. betonskem daljnovodnem podstavku.

Skupaj je na Ptujskem jezeru gnezdilo 59 parov navadnih čiger. Na gnezditvenih splavih v bazenih odpadnih vod Tovarne sladkorja Ormož je letos gnezdilo 50 parov navadnih čiger. Skupno število v SV Sloveniji in na SPA Drava gnezdečih navadnih čiger je bilo letoz 109 pari nekoliko višje kot lani, ko je na Ptujskem jezeru gnezdilo skupaj 85 parov. Število čiger je po eni strani zmanjšala kompeticija z rečnim galebom, ki so zasedli v preteklosti uporabljana gnezda čiger na Ptujskem jezeru (večina obeh betonskih daljnovodnih podstavkov in mali otok), po drugi strani pa je naraslo zaradi suboptimalnih gnezditvenih možnosti na novo formiranega otoka na Ptujskem jezeru ter gnezditvenega splava v Ormoških lagunah. V prihodnosti je za ohranitev vrste vsekakor potrebno stremeti k formaciji novih gnezditvenih mest na drugih za gnezdenje vrste primernih lokalitetah, poleg tega pa bo potrebno načrtno vzdrževati obstoječa mesta gnezditve navadne čigre znotraj SPA Drava.

Na Sečoveljskih solinah je gnezditev navadne čigre, podobno kot gnezditev vseh ostalih, na tem območju prisotnih, obrežnih gnezdilk (mala čigra, mali in beločeli deževnik, rumenonogi galeb, polojnik), tudi v letošnji sezoni spremljalo konstantno slabo vreme. Gnezditvena sezona 2005 je bila ponovno izrazito deževna, celo bolj kot prav tako deževna sezona 2004. Narasla voda je več kot enkrat popolnoma uničila veliko večino gnezd navadne čigre, tako, da so bila zabeležena celo 3. nadomestna legla (4. poskus gnezditve) te občutljive vrste. Na gnezditvenih splavih je letos gnezdilo manj čiger kot lansko leto – 5 parov. Ponovno je prihajalo do redistribucij gnezditvenih kolonij navadne čigre znotraj celotnih Sečoveljskih solin. Center gnezditve je bil v poznem gnezditvenem obdobju, ko so čigre zgradile nadomestna legla, enako kot v lanski sezoni delno na območju najstarejše kolonije med kanaloma Picchetto in Curto, delno pa na največjem naravnem otočku v velikem bazenu pri letališču.

Skupno število gnezdečih čiger je bilo 49 parov. To število je primerljivo z lanskim, zaenkrat pa, kljub težavam z vremenom, kaže na relativno stabilnost populacije navadne čigre na SPA Sečoveljske soline. Za večjo gnezditveno uspešnost navadne čigre, pa tudi večine ostalih vodnih vrst, ki gnezdijo na omenjenem območju, bi bilo nujno potrebno vzpostaviti sistem

vodnega režima, ki bi bil učinkovit tudi v primeru rednih spomladanskih nenadnih nališov in neurij

Kozača *Strix uralensis*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je bil izveden v skladu s predvideno metodo popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvidenem sezonskem okvirju.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popis je bil izveden v skladu s ključnimi parametri monitoringa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

3 / 4

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

8 / 12

POPISNO OBMOČJE 2005:

V pričujoči sezoni smo popisali 4 popisna območja znotraj treh SPA območij (Kočevsko-Kolpa, Snežnik-Pivka in Trnovski gozd). Kozače smo prvič popisovali na popisnih ploskvah Snežnik in Trnovski gozd, kot referenčni območji za ugotavljanje medletnih nihanj, smo kot je načrtovano tudi za naslednja leta, izvajali popise kozač na popisnih območjih Kočevskem rogu in Javornikih.

Rezultati

V gnezditveni sezoni 2005 je bilo na štirih popisnih enotah popisanih skupno 46 parov kozač. Od tega jih je bilo 28 parov registriranih v radiju, manjšem ali enakem 500 m od popisne točke. Pari s primerjalnih popisnih površin so bili upoštevani v izračunih ekoloških gostot. Ekološke gostote (parov/ 10 km²) so sledeče: Javorniki: 7,2; Kočevski rog: 4,8. Na letos prvič popisovanih popisnih enotah Snežnik smo ugotovili gostoto 7,1 in Trnovski gozd 4,3 parov kozač/ 10 km².

Diskusija

Kozača je bila v zadnjih nekaj letih precej intenzivno proučevana vrsta na Krimu, Javornikih, na Kočevskem in na nekaterih drugih območjih. V Sloveniji so bile ocenjene gostote kozač med 3,5 in 5,0 pari/ 10 km² (Mihelič s sod. 2000), kasneje pa so bile ocene še zvišane in bile

na nekaterih območjih ocenjene celo nad 10 parov/ 10 km² (Vrezec 2000). Gre sicer za gostote, ki jih ne gre jemati za absolutne, imajo pa veliko primerjalno vrednost, saj je bila večina raziskav vrste v Sloveniji izvajana po sledeči metodi. Upoštevano je skupna površina vseh pregledanih točk z radijem 500 m, kar približno ustreza povprečni detektibilnosti odzvanih samcev s točke. Gostota je količnik med omenjeno skupno površino in številom odzvanih samcev, ki so bili od točke oddaljeni največ 500 m. Podana je v št. parov (odzvani samci, samice ali pari) na 10 km².

V letu 2004 so bile izbrane površine znotraj SPA območij z znanimi visokimi gostotami kozač: Javorniki (SPA Snežnik-Pivka) ter Kočevski rog in Velika gora (SPA Kočevsko-Kolpa). Za učinkovit monitoring kozače je, zaradi medletnih populacijskih nihanj odvisnih od ekoloških pogojev v gnezditvenem območju, potrebno vsakoletno spremljanje reprezentativnega števila fiksnih točk (najmanj 30). Poleg tega fiksnega števila je potrebno še spremljanje določenega dela populacij znotraj SPAjev, kjer je vrsta kvalifikacijska.

V letošnji sezoni 2005 smo kozače primerjalno popisovali na 32 popisnih točkah v Kočevskem Rogu in na Javornikih. V primerjavi z lanskim letom so bile gostote kozač na obeh popisnih enotah nekoliko nižje kot lani.

Na popisni enoti Javorniki je bila na 16 točkah ugotovljena gostota 7,2 para/ 10 km², kar je manj kot lani, ko je bila ugotovljena gostota 11, 2 para/ 10 km². Letošnja gostota je še vedno nekoliko višja, vendar pa bolj kot v lanskem letu primerljiva z gostoto kozač ugotovljeno na istem območju v letu 2000: 5,1 para/ 10 km² (Prešern & Kohek 2001) in 2002: prav tako 5,1 para/ 10 km² (DOPPS neobj.).

Na popisni enoti Kočevski rog je bila v lanskem letu ugotovljena najvišja gostota kozač dosedaj. Ta je, na 21 popisanih točkah, znašala kar 13,4 para/ 10 km². Letošnji popisi kažejo na manjše gostote – ugotovljena gostota kozač na 16 popisnih točkah na popisni ploskvi Kočevski rog je bila letos 4,8 para/ 10 km². Najverjetneje gre za naravno fluktuacijo, saj je bila manjša gostota ugotovljena tudi na popisni ploskvi Javorniki. Popis je bil letos izveden nekoliko manj natančno kot lani, tako da so nižje ugotovljene gostote v manjši meri lahko tudi posledica tega dejstva.

Na popisni enoti Snežnik smo na 9 točkah ugotovili gostoto kozač 7,1 parov/ km². Gostota je popolnoma primerljiva z gostoto na sosedni popisni ploskvi Javorniki, ki spada v isti biogeografski sistem ter isto SPA območje Snežnik-Pivka.

Na popisni ploskvi Trnovski gozd (SPA Trnovski gozd) smo na 9 popisnih točkah ugotovili gostoto 4,3 parov kozač/ km².

V sezoni 2005 pridobljeni podatki služijo kot osnova za nadaljnje popise kozače na istih območjih, obenem pa popisi na popisnih enotah Kočevski rog in Javorniki že služijo za referenčno primerjavo nihanja populacije zaradi ekoloških dejavnikov v okolju.

Pisana penica *Sylvia nisoria*

Skladnost s popisnim protokolom

SKLADNOST Z METODO POPISA:

Popis je bil izveden v skladu s predvideno metodo popisa. Popise smo, glede na ugotovitve iz prejšnje sezone, kjer so to možnosti dovoljevale, izvajali s ponovitvami. Priporočamo, da se v nadaljnjih popisih v štirinajstdnevnem intervalu izvede ponovitev popisa.

SKLADNOST S SEZONO POPISA:

Popis je bil izveden v predvidenem sezonskem okvirju med 5.5. in 15.6.

SKLADNOST S KLJUČNIMI PARAMETRI MONITORINGA:

Popis je bil izveden v skladu s ključnimi parametri monitoringa.

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. PREGLEDANIH POPISNIH PLOSKEV V SEZONI 2005:

7 / 11

ŠT. PRIČAKOVANIH/ ŠT. DEJANSKIH POPISNIH DNI V SEZONI 2005:

12 / 15

POPISNO OBMOČJE 2005:

V letošnji sezoni smo pisane penice popisovali na SPA in IBA Kras in na SPA Snežnik-Pivka, kjer sicer popisi predhodno niso bili predvideni, vendar so nam recentne informacije, predvsem pa podatki zbrani v prejšnji sezoni potrjevali domneve o številčno močni populaciji znotraj tega SPA območja. Predvsem v primerjavi s predlaganim SPA območjem Kras, kjer je glede na izvedene popise v letošnji sezoni vrsta tudi potrjeno neprimerno redkejša kot na SPA Snežnik-Pivka, smo pisane penice popisovali tudi na nekaterih lani nepregledanih delih tega območja.

Rezultati

Na 2 popisnih ploskvah z 11-imi dvokilometrskimi transekti je bilo zabeleženih skupno 58 parov pisanih penic.

Diskusija

Pisana penica je gnezdilka močno strukturirane mozaične kulturne krajine s strukturiranimi grmovnatimi sestoji in mejicami v različnih sukcesijskih stadijih. Bistvena je prisotnost različnih sukcesijskih stadijev grmovne in drevesne vegetacije na predelih, kjer sicer prevladujejo travišča. Tipična gnezdišča vrste so manjši trnati grmiči pred zaplatami višjerastočega mehkejšega goščavja z zaledjem drevesne mejice, razredčenega gozdnega roba

ali osamljene skupine dreves. Pomembna je tudi ekstenzivno obdelana okolica – ekstenzivni pašniki in travniki. Pojavljanje vrste povezujejo tudi z razširjenostjo rjavega srakoperja *Lanius collurio*, saj vrsti živita v mutualističnem odnosu.

V Sloveniji je pisana penica relativno slabo poznana vrsta. Zdi se, da je bila še pred nekaj leti na Krasu pogostejša kot to kažejo izjemno skopi novejši podatki. V zadnjem času je bila gnezditelj na tem SPA območju potrjena le na Podgorskem krasu in v Senožeškem podolju. Na letošnjih popisih smo penice znotraj IBA in SPA območij Kras iskali na sledečih območjih: Griško polje in Senožeško podolje, Petrinjski in Podgorski Kras ter Prešnica, Matarsko podolje, Komenski Kras in Ležeški ter Divaški gabrk. Od vseh omenjenih popisnih enot, smo pisane penice registrirali zgolj na popisnih enotah Griško polje - Z in Griško polje - V (Senožeško podolje). Tudi na obeh omenjenih območjih, kjer je bila vrsta ugotovljena, je bila ugotovljena v relativno nizkem številu – skupno je bilo na dveh približno 2- kilometrskih transektih ugotovljenih 7 pojočih samcev. Omeniti velja, da sta oba transekta potekala skozi optimalni habitat za vrsto, ki pa je na omenjenem območju omejen. Realno torej ni pričakovati, da se na tem območju skriva močna neodkrita populacija pisane penice. Glede na raspoložljivost primerne habitatne ocenjujemo, da na območju Griškega polja in Senožeškega podolja gnezdi med 20 in 30 parov pisanih penic.

Glede na to, da je to edina populacija, ki je bila ugotovljena na SPA območju Kras moramo kljub verjetni precenjenosti prejšnjih ocen populacije te za omenjeno območje kvalifikacijske vrste (200-300 parov v Božič 2003) opozoriti na njeno veliko ogroženost znotraj celotnega Posebnega zaščitene območja! Nedvomno namreč razlogi za zmanjšanje števila pisane penice na Krasu ležijo predvsem v spremenjeni rabi tal in pospešenem zaraščanju območja z gozdom.

Na SPA območju Snežnik-Pivka naseljuje pisana penica tako vlažne travnike v Pivškem podolju, kot tudi suhe travnike oziroma grmišča na zahodnih in JZ pobočjih Snežniške planote. Ena izmed najvišjih gostot pisane penice v Sloveniji (8-10 parov/ km²) je bila ugotovljena na Palškem jezeru. Pisana penica gnezdi tudi na predelih predele s prevladujočimi suhimi travniki na pobočju Snežniške planote med 600 in 900 metri n.v., višje pa ne seže. Na bolj sušnih predelih naseljuje predvsem nekoliko nižje ležeče dele suhih kraških travnikov, ki se zaraščajo s toploljubnim grmičevjem, vendar imajo še vedno na voljo dovolj odprtih predelov.

Na SPA območju Snežnik-Pivka smo v letošnji sezoni pisano penico popisovali na 4 pretežno na suha grmišča zahodnega dela SPA območja omejenih popisnih transektih. Na vseh štirih transektih smo penice tudi registrirali. Najvišje število pisanih penic smo ugotovili severno od vasi Jurišče, kjer smo na 2-kilometrskem transektu registrirali 6 parov. Na drugih 2-kilometrskih transektih smo registrirali med 1 in 4 pojoče samce pisanih penic!

Viri

- Araujo, A. & O. Biber (1997): White Stork *Ciconia ciconia* V: Hagemeyer, W.J.M. & M.J. Blair (eds.) (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds. T & A D Poyser, London.
- Bergmanis, U., E. Drobels & D. Karaska (1997): Lesser Spotted Eagle *Aquila pomarina* v Hagemeyer, W. J. M., Blair, M. J. (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds. T & AD Poyser, London. Str. 165
- Bibby, C.J., N.D. Burgess & D.A. Hill (1995): Bird Census Techniques. Academic Press, London.
- Božič, L., T. Mihelič (2002): Birds in Europe II.
- Božič, L., T. Mihelič (2002): Poročilo o monitoringu izbranih vrst ptic na območjih IBA v letu 2002. Poročilo DOPPS za MOPE.
- Božič, L. (2003): Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji 2. Predlogi Posebnih zaščitnih območij (SPA) v Sloveniji. DOPPS, Monografija DOPPS št. 2. Ljubljana.
- Bračko, F. (1983): Črnočeli srakoper *Lanius minor*. Acrocephalus 4 (17-18): 62
- Bühlmann, J. & G. Pasinelli (1996): Beeinflussen kleinflächige Waldnutzung und Wetter die Siedlungsdichte des Mittelspechts *Dendrocopos medius*? – Der Ornithologische Beobachter 93: 267-276.
- Cramp, S. (Ur.) (1985): The Birds of Western Palearctic, Vol. IV., Oxford University Press, Oxford: 960 s.
- Denac, D. (2001): Gnezditvena biologija, fenologija in razširjenost bele štoklje *Ciconia ciconia* v Sloveniji. Acrocephalus 22 (106-107): 89-105.
- Denac, D. (2002): Common Tern *Sterna hirundo* breeding population; development and nature conservation management results at the Ormož wastewater basins between 1992 and 2002 (NE Slovenia). Acrocephalus 23 (115): 163-169.
- DOPPS (2002): Raziskave in monitoring Škocjanskega zatoka – stanje avifavne. Končno poročilo. DOPPS, Ljubljana.
- Geister, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. Razširjenost gnezdil. DZS, Ljubljana.
- Genero, F. & F. Perco (1997): La conservazione del Grifone (*Gyps fulvus*) sulle Prealpi Friulane. Fauna 4: 37-56.
- Gregori, J. (1992): Ptiči hrastovega pragozda in bližnje okolice v Krakovskem pragozdu. Acrocephalus 13 (52): 66-75

Hafner, F. (1994): Das Steinhuhn in Kärnten. Carinthia II (52), Naturwissenschaftlicher Verein für Kärnten, Klagenfurt. 1-136.

Hoblyn, R & T. Morris (1997): Nightjar *Caprimulgus europaeus*. V: HAGEMEIJER, W.J.M. & M.J. BLAIR (eds.) (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds. T & A D Poyser, London.

Hudoklin, A. (1993): Črnočeli srakoper *Lanius minor*. Acrocephalus 15 (62): 30-31

Makovec, T. (1994): Status, razširjenost in gnezditvene navade beločelega deževnika (*Charadrius alexandrinus*) na Slovenski obali. Annales 4/94:63-70.

Meininger, P.L. & T. Szekely (1997): Kentish Plover *Charadrius alexandrinus* V: Hagemeyer, W.J.M. & M.J. Blair (eds.) (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds. T & A D Poyser, London.

Mihelič, T., A.Vrezec, M.Perušek & J. Svetličič (2000): Kozača *Strix uralensis* v Sloveniji. Acrocephalus 21 (98/99): 9-23.

Mihelič, T. & F. Genero (2005, v tisku): Appearance of Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Slovenia in last 25 years. Acrocephalus 26.

Ožgo, M. and Z. Bogucki. 1999. Home range and intersexual differences in the foraging habitat use of a White Stork (*Ciconia ciconia*) breeding pair. Pages 481-492 in Weißstorch im Aufwind? – White Storks on the up? Proceedings of the International Symposium on the White Stork, Hamburg 1996 (H. Schulz, Ed.). Bonn.

Pasinelli, G. & J. Hegelbach (1997): Characteristics of trees preferred by foraging Middle Spotted Woodpecker *Dendrocopos medius* in Northern Switzerland. – Ardea 85: 203-209.

Polak, S. (1991): Vrtni strnad *Emberiza hortulana*. Ornitološka beležnica. Acrocephalus 49: 167.

Polak, S.(ur.) (2000): Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji. Important Bird Areas (IBA) in Slovenia. DOPPS, Monografija DOPPS št. 1. Ljubljana.

Prešern, J. & K. Kohek (2001): Popis kozače *Strix uralensis* na Javornikih. Acrocephalus 22 (108): 167-171.

Rubinič, B. (1999): Raziskave in monitoring Škocjanskega zatoka: pregled stanja ornitofavne (Zaključno poročilo). DOPPS, Ljubljana.

Sackl, P. 1985. Untersuchungen zur Habitatwahl und Nahrungsökologie des Weisstorchs (*Ciconia ciconia* L.) in der Steiermark. Dissertation. University of Graz, Graz.

Samwald, O. & B. Štumberger (1997): Roller *Coracias garrulus* V: Hagemeyer, W.J.M. & M.J. Blair (eds.) (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds. T & A D Poyser, London.

Schulz, H. (1999): The 5th International White stork Census 1994/1995 - Preparation, realisation and methods. V: Schulz, H. (Ur.) (1999): Weißstorch im Aufwind? - White stork on the up? - Proceedings, Internat. Symp. on the White Stork, Hamburg 1996. - NABU (Naturschutzbund Deutschland e.V.), Bonn: 39-48.

Sudmann, S.R. (1998): Binnenlandmonitoring der Flußseeschwalbe *Sterna hirundo*: ein neues Projekt. Vogelwelt 119: 287-291.

Sušić, G. (1990): Beloglavi jastrebi *Gyps fulvus* zaznamovani s perutnimi značkami bele barve. Acrocephalus 11(46).

Šere, D. (1997): Črnočeli srakoper *Lanius minor*. Acrocephalus 18 (84): 159

Štumberger, B. (2002): Južna postovka *Falco naumanni*. Acrocephalus 23 (110-111): 52

Trontelj, P. (1993): Črnočeli srakoper *Lanius minor*. Acrocephalus 14 (58-59): 128

Trontelj, P. (1995): Popis kosca *Crex crex* v Sloveniji v letih 1992-1993. Acrocephalus 16 (73): 174-180.

Trontelj, P. (2001): Popis kosca *Crex crex* v Sloveniji leta 1999 kaže kratkoročno stabilno populacijo. Acrocephalus 22 (108): 139-149.

Trontelj, P., Vogrin, M. (1993): Ptice Jovsov in predlogi za njihovo varstvo. Acrocephalus 61/200-209

Vrezec, A. (1999): Mali klinkač *Aquila pomarina*. Acrocephalus 20 (93): 56

Vrezec, A. (2000): Vpliv nekaterih ekoloških dejavnikov na razširjenost izbranih vrst sov (Strigidae) na Krimu. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani. Biotehniška fakulteta, oddelek za biologijo. Ljubljana, 94 s.

Vrezec, A. (2003): Breeding density and altitudinal distribution of the Ural, Tawny and Boreal Owls in north Dinaric Alps (Central Slovenia). J. Raptor Res. 37(1):55-62.